

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Kuba a její zapojení do světové ekonomiky
Cuba and Its Integration into the World Economy

Student:

Jaroslav Ambrož

Vedoucí Bakalářské práce:

Ing. Iva Honová, Ph.D

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Jaroslav Ambrož**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Kuba a její zapojení do světové ekonomiky**
Cuba and Its Integration into the World Economy

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Historické a politické determinanty Kuby
 3. Vývoj a současný stav kubánské ekonomiky
 4. Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

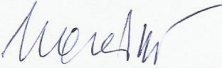
Seznam doporučené odborné literatury:

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. *Cuba: a country profile on sustainable energy development*. Vienna: International Atomic Energy Agency, 2008. 281 s. ISBN 978-920-1017-086.
SWEIG, Julia. *Cuba: what everyone needs to know*. New York: Oxford University Press, 2009. 304 s. ISBN 978-0-19-538380-5.
SLEE, Chris. *Cuba: how the workers and peasants made the revolution*. Chippendale: Resistance Books, 2008. 51 s. ISBN 978-1-876646-59-2.

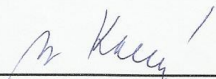
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012
Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci včetně příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Jaroslav Ambrož

.....
Jaroslav Ambrož

Děkuji Ing. Ivě Honové, Ph. D., která ochotně věnovala své odborné rady a připomínky, které mi byly nápomocny při zpracovávání této bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	4
2 Historické a politické determinanty Kuby	5
2.1 Počátky Kuby a španělská kolonizace	5
2.1 Otroctví a cukrová třtina	6
2.3 Vliv Spojených Států Amerických a konec španělské nadvlády	8
2.4 Samostatná Kuba.....	10
2.4.1 Tomas Estrada Palma	10
2.4.2 Alfredo Zayas	11
2.4.3 Gerardo Machado	13
2.4.4 Fulgencio Batista.....	15
2.4.5 Revoluce.....	16
2.5 Fidel Castro	17
3 Vývoj a současný stav Kubánské ekonomiky	23
3.1 Ekonomika	23
3.2 Zdravotnictví	30
3.3 Zemědělství	31
3.4 Turistický průmysl	36
3.5 Energetika.....	37
4 Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy.....	40
4.1 Ropný potenciál a obnovitelné zdroje	40
4.2 Současné vnější vztahy.....	48
4.2.1 Vnější vztahy s Venezuelou	48
4.2.2 Vnější vztahy s Čínou	49
4.2.3 Vnější vztahy s USA	51
4.2.4 Vnější vztahy s Kanadou.....	53
4.2.5 Vnější vztahy s Evropskou Unií.....	57
4.2.6 Vnější vztahy se Španělskem	60
4.2.7 Vnější vztahy s Brazílií	61
4.2.8 Vnější vztahy s Ruskou Federací	62
4.3 Analýzy kubánské ekonomiky a zapojení hlavních obchodních partnerů	64
5 Závěr.....	68

1 Úvod

Kuba byla až do 15. století pouhým ostrovem v Karibiku, zdrojem obživy a klidu. Ovšem po následující staletí po objevení Španěly se stala důležitým mezičlánkem zahraničního obchodu, zejména díky ohromné produkci cukru, v čemž bývala první na světě. Ovšem vnitřní i světové události na ni měly negativní vliv a ostrovní izolacionismus je jen umocnil. Dodnes se potýká s následky 50 let dlouhého obchodního embarga ze strany Spojených států a pádu Sovětského svazu, na kterém byla tak závislá. Nicméně Kuba je rovněž státem bohatým na rozdílné kultury, tradice, jazyky a životní styl. V posledních letech se dokonce mluví o ohromných úložištích ropy, která by z Kuby mohla učinit nového obchodního lídra 21. století. Vše je však stále na začátku a bude záležet na vztazích s hlavními partnery. Před 5 lety taktéž došlo ke změnám ve vládě, kdy se moci ujal Raul Castro, bratr Fidela Castra, vůdce revoluce, který Kubu přeměnil do dnešní podoby.

Práce je kromě úvodu a závěru členěna do 3 hlavních kapitol. Kapitola „Historické a politické determinanty Kuby“ popisuje vývoj Kuby od jejích počátků, přes španělskou nadvládu, americký vliv, vnitřní rozpory až po vliv komunismu a události posledního desetiletí.

Kapitola „Vývoj a současný stav kubánské ekonomiky“ je zaměřena, jak je již z názvu patrné, na vývoj a současný stav kubánské ekonomiky. Postupně je analyzováno zdravotnictví, zemědělství, turistický průmysl a energetika.

Kapitola „Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy“ je věnována možnostem rozvoje kubánské ekonomiky a vnějším vztahům. Postupně je rozebrán ropný potenciál, obnovitelné zdroje a obchodní vztahy s největšími obchodními partnery Kuby. Podkapitola „Analýzy kubánské ekonomiky a zapojení hlavních obchodních partnerů“ využívá srovnání obchodních partnerů Kuby dle oblastí spolupráce, SWOT analýzu kubánské ekonomiky, porovnání HDP_R Kuby, Karibiku a světa a nakonec podíl HDP_R Kuby na HDP_R světa pro zhodnocení zapojení Kuby do světové ekonomiky.

Cílem práce je predikovat další možný vývoj kubánské ekonomiky a jejích vnějších vztahů.

2 Historické a politické determinanty Kuby

Kuba byla formována řadou významných událostí, které jí daly dnešní podobu. 3 000 let plných historických, politických a ekonomických událostí, které lze rozdělit na hlavní období, mezi něž patří španělská kolonizace a nadvláda od 15. do konce 19. století, první vlády samostatné Kuby do roku 1959 a vláda Fidela Castra a jeho bratra Raula až do současnosti.

2.1 Počátky Kuby a španělská kolonizace

Počátky Kuby lze datovat zhruba 1000 let př. n. l., kdy domorodí obyvatelé na území dnešní Venezuely připlouvali ke břehům ostrova. Říkali si Ciboney, žili v malých skupinkách a živili se lovem ryb, místní zvěře a sběrem plodin. Mnohem větší skupina lidí se však dostala na ostrov o 1900 let později, kdy příslušníci jazykové rodiny Arawak zatlačili lid Ciboney na západ. Co se týká vyspělosti, byli mnohem vyspělejší než Ciboney, pracovali na zahradách, pěstovali kukuřici, fazole, sladké brambory, yuccu, rajčata a ananas. Rovněž pěstovali tabák, který využívali pro náboženské obřady a léčitelské účely (Countries Quest, 2004).

Na konci 15. století objevil Kubu Kryštof Kolumbus a o několik let později zde Španělé založili první osadu v Baracoa a o 4 roky později San Cristobal de la Habana (Sweig, 2009). O to se přičinil Diego Velazquez, který přistál se svými 300 vojáky na jihovýchodním pobřeží poblíž Guantanáma. Téhož roku připlul z Jamajky Panfilo de Narvaez, který přinutil domorodce konvertovat ke katolické víře a aby přijali španělskou monarchii. Společně s Velazquezem pochodovali celou Kubou a masakrovali jak bojovníky, tak civilisty, aby si podmanili celý ostrov. Rovněž založili města jako např. Trinidad, Puerto Principe, Havana a Santiago de Cuba. Své vojáky odměňovali tím, že jim svěřili dobytá území a právo vybírat od nich místní daně a využívat je jako dělníky. Kubánci pracovali v dolech, na plantážích, jako domácí sluhové a vojáci. Díky těmto bídným podmínkám a všudypřítomným nemocem, příslušníci Arawakan a Ciboney roku 1542 téměř vymřeli. Místní se bouřili, bojovali proti Španělům. Raději zabíjeli své děti a páchali sebevraždy a do roku 1555 se jejich počet snížil

na pouhé 3000. Další teror už ovšem nenásledoval. Španělé totiž mezitím dokázali na americkém kontinentu dobýt Aztéckou říši a s vidinou zlaté odměny opustili ostrov. I tak se místní populace snížila na zbylých 700 lidí (Countries Quest, 2004).

Z prvních let španělské kolonizace na Kubě lze usoudit nerovné jednání s domorodým obyvatelstvem a pragmatické zacházení. Z demografického pohledu jde o katastrofální vývoj domorodých kmenů, ovšem pro Španělsko to jistě znamenalo nové možnosti pro objevování a zahraniční obchod.

2.1 Otroctví a cukrová třtina

Kuba, jako důležitý přístav a válečná základna, patřila do přepravního systému španělské monarchie, a díky tomu se zboží z Evropy dostávalo do Ameriky a získané bohatství zpět na starý kontinent. Stále více vojáků a námořníků se zde začalo usazovat. Stavěli lodě, domy a pevnosti, které byly zapotřebí, když byla Kuba napadena Francouzi. Pozornost Španělů tak byla soustředěna hlavně na Havanu a východ ostrova přenechali Francouzům a Angličanům. Východ se tak stal centrem ilegálního obchodu s tabákem, skotem a cukrovou třtinou. Do tohoto obchodu se zapojovali i mnozí Španělé, jelikož se jim nelíbil zákon, který je nutil obchodovat pouze se Španěly, a zaručit tak, že importované zboží bude za vysokou cenu a zisk z exportu nebude tak vysoký. V 17. století se začali na Kubu dovážet otroci z Afriky. Ti nahradili vymírající domorodce v dolech na měď a na cukrových plantážích. Dle zákona si svou svobodu mohli vykoupit, a tak se postupně ostrov zalidňoval svobodnými černochoy a mulaty. Toto se stalo jedním ze základních demografických znaků Kuby...3 rozdílné kultury obývajících 1 ostrov, což přineslo bohatou směs jazyků, zvyků a kuchyně. V 18. století byly zavedeny mnohé administrativní reformy, které měly modernizovat koloniální instituce. První z nich vytvořila monopol na tabák, který stanovil ceny a omezenou produkci. To se ovšem nelíbilo místním pěstitelům a ti se mezi roky 1717 až 1723 bouřili, což vyústilo v kompromis a 2/3 jejich plodin mohly být prodávány mimo monopol. Roku 1740 královská společnost díky monopolu zaznamenala ohromné zisky, což zapříčinilo inflaci, která téměř zruinovala všechny ostatní a z nich se stala nová elita. V 18. století se na Kubě začalo rozvíjet vzdělání. Byly zakládány školy pro kněze, další školy včetně Univerzity v Havaně. Vzdělání nebylo striktně jen pro elitu. Otroci, kteří si koupili

svobodu, zakládali spolky, do kterých společně přispívali a mnozí z nich se tak dostali do střední třídy. Ovšem stále dominovali majitelé rozsáhlých plantáží a většina bohatství směřovala Španělům a bílým Kreolům, Španělům narozeným na Kubě.

V letech 1756 až 1763 zuřila válka mezi Španěly, ke kterým se přidali Francouzi a Briti. Ti roku 1762 zabrali Havanu, kterou však udrželi pouhých 10 měsíců. To ovšem nastartovalo obchod s Anglií, a když pak skončila britská nadvláda, Kubáncům bylo umožněno obchodovat kromě Španělů i s dalšími španělskými koloniemi, což jednoznačně zvýšilo význam Kuby. Tento význam se ještě navýšil, když se roku 1791 povedlo rebelům v Saint-Domingue, dnešním Haiti, zmasakrovat své francouzské pány, a ohromná produkce cukru a kávy, která byla závislá na otrocích, se tak zastavila a z Kuby se stal největší světový producent cukru. Tento boom ještě více podpořil rozšiřování cukrových plantáží a výstavbu nových rafinérií a o 40 let později bylo na Kubě o 200 000 nových otroků z Afriky. Otrokáři zkupovali nové a nové plantáže za peníze z prodeje otroků a Španělé zase těžili z pronájmu stávajících ploch a kubánská ekonomika se tak stala monokulturní. Když byly ceny cukru dobré, znamenalo to ekonomický růst, když nízké, tak opak. Život otroků byl bídný. Jejich pánové od nich vyžadovali tvrdou práci, a tak většinou pracovali 8 let, dokud neumřeli a byli nahrazeni novými. Od listopadu do května pracovali 16-19 hodin denně, od června do října pouze 9, jak stanovoval zákon. Ženy zůstávaly v příbytcích a staraly se o děti. O nedělích a svátcích se otroci mohli věnovat svým náboženským tradicím. Co se týká hlídačů na plantážích, využívali pro pracovní morálku biče. Mnoho otroků se bouřilo a utíkalo do hor, kde zakládali své komunity. Policie a vojáci se snažili tyto komunity ničit. Jak rostl import otroků, měnila se i rasová rozmanitost. Roku 1774 bylo na Kubě 56,4 % bílých, 19,9 % svobodných černochů či mulatů a 23,7 % černých otroků. Svobodní černoši pracovali jako řemeslníci, nezávislí farmáři a malí podnikatelé. Španělé věřili, že tak mohou pozitivně přispět kubánské ekonomice, ovšem rovněž počítali s tím, že by jejich rostoucí vliv mohl znamenat převrat (Countries Quest, 2004).

Stejně jako příslušníci kmene Arawak, tak i Španělé si uvědomili zemědělskou významnost ostrova, ovšem pro vyšší produkci začali využívat otroky, ke kterým se chovali zhruba tak, jako k původnímu obyvatelstvu. Avšak otroci byli výkonnější, a tak jich na ostrov dováželi stále více.

2.3 Vliv Spojených Států Amerických a konec španělské nadvlády

Roku 1826 napříč celým světem se španělské kolonie stávaly nezávislými, ovšem Kuba se bála vzepřít španělské nadvládě. Nadále pokračovala v importu otroků z Afriky, a aby zachovala otroctví, připojila se právně k jižním státům USA. Roku 1848 americký prezident James K. Polk nabídl 100 mil. \$ za Kubu, ovšem Španělsko tuto nabídku nepřijalo. O 6 let později svou nabídku zvýšil o 30 mil., ovšem ani tehdy mu nebylo vyhověno. V té době znamenaly Spojené státy ohromný trh pro kubánský cukr a poskytovaly jídlo, techniku a financování. Obchod s USA byl mnohem větší než se Španělskem. Kubánská společnost se rozštěpila na dvě složky. Autonomní, která chtěla zůstat pod nadvládou Španělska a separatisté, kteří se chtěli stát nezávislými jak na Španělsku, tak na USA. Roku 1868 tak došlo k desetileté válce, která posílila vliv Španělů. Pčinil se o ni Carlos Manuel de Cespedes, který zaútočil na jednu osadu jménem Yara. Tento útok nebyl úspěšný, ovšem vyburcoval spoustu dalších k podobným útokům. Španělé však byli mnohem silnější a na znamení své nadvlády páchali mnohé krutosti (Countries Quest, 2004). Roku 1878 byl podepsán Pakt u Zanjónu, který garantoval amnestii těm, kteří bojovali v desetiletém konfliktu a svobodu otrokům, kteří bojovali za rebely (Sweig, 2009). Roku 1886 bylo otroctví na Kubě zrušeno a z celkových 500 000 otroků zůstalo jen 30 000 domorodých či černošských obyvatel. Mezi roky 1878 a 1895 si Kuba prošla finanční a sociální krizí. Španělé uvalili na Kubu vysoké daně za škody spáchané během války. To však nebylo to nejhorší. V USA se dařilo cukrové řepě a cena cukru se tak snížila z 11 na 8 centů za libru cukru. Na Kubě již neexistovalo otroctví, a tak se zvýšily náklady kvůli placeným pracovníkům. Kuba se propadla do hluboké ekonomické krize a zvýšila se nezaměstnanost. Lidé masově opouštěli zemědělské lokality a stěhovali se do měst, kde se z nich stávali žebráci a prostitutky. Desítky tisíc odborníků opustily zemi, aby našly zaměstnání. Mnoho z nich se pak chtělo vrátit, aby pozvedli Kubu. Během tohoto období, pro-španělské síly chtěly bojovat za jejich zájmy, a tak vytvořily Liberální stranu autonomních. Španělská elita zformovala Konstituční unijní stranu. Obě dvě strany se snažily posílit vztahy se Španělskem. Nezávislé síly v exilu se rovněž formovaly. Novým představitelem se stal spisovatel Jose Martí, který cestoval napříč Amerikou a usídlil se v New York City (Countries Quest, 2004). Zde pobýval mezi lety 1881 až 1895. Byl esejistou, básníkem, politickým myslitelem a jeho tvorba sehrála základní roli v boji za nezávislost a lidské hodnoty. Mezi jeho největší obavy patřily nerovné vztahy mezi rasami a třídami a nedostatek občanských práv v regionu.

Vytvořil Kubánskou revoluční stranu, se španělským akronymem PRC, aby sjednotil všechny revoluční síly a spojil bílé a černé Kubánce do jedné armády občanů, což se mu povedlo roku 1892. Během následujících 3 let získal finance, zakoupil zbraně a vycvičil vojáky na Kubě a ve Spojených státech. Oficiálně zůstaly Spojené státy nezávislé, nicméně jejich tendence pro podporu Kubánské nezávislosti rostla. Jak sám jednou prohlásil: „*Já znám příšeru, protože jsem žil v jejím doupěti*“ 24. únor 1895 byl stanoven jako datum posledního boje za nezávislost. Vůdci PRC připluli k východnímu pobřeží Kuby a směřovali do centrální části. Nicméně zpočátku se zdálo, že tato snaha vyjde vniveč, jelikož byl v květnu zabit Jose Martí (Sweig, 2009). Američané rovněž přerušili své zásilky. Španělsko, pod vedením Valeriana Weylera, vyslalo 200 000 vojáků do Ameriky, aby potlačili jakoukoli podporu rebelů. Weyler rovněž poslal desítky tisíc Kubánců do koncentračních táborů a tisíce z nich zemřeli na hladomor a nemoci. Americké noviny věnovaly svou pozornost zvěrstvům, která se zde konala, a americký prezident William McKinley sdělil španělské vládě, ať vyhraje válku, zavede reformy, nebo může očekávat zapojení USA. Madrid souhlasil s reformami a odvolal Weylera a nahradil jej Kubánským shromážděním tvořeným autonomní stranou, nicméně povstalci je neuznali a válka pokračovala. McKinley chtěl zasáhnout pouze kvůli míru a nenarušenému obchodu (Countries Quest, 2004). Hlasy pro intervenci se navýšily po potopení americké lodi Maine v havanském přístavu. Prezident McKinley chtěl zabránit konfliktu tím, že buďto koupí Kubu od Španělů nebo se stane prostředníkem v konfliktu (Sweig, 2009). Nicméně roku 1898 americký kongres vyhlásil válku Španělsku a jeho rezoluce zúžila veškeré válečné operace na Kubě na pouhé osvobození a vyhlášení suverenity Kuby. Američané zahájili blokádu Havany a zabrali Santiago de Cuba, čímž přerušily dodávky ze Španělska a ukončili tak jejich nadvládu. Kubánští revolucionáři kontrolovali všechna teritoria s výjimkou hlavních přístavů. USA okupovaly Kubu a rozpustily armádu kubánských vlastenců, kteří bojovali 30 let za osvobození. Roku 1898 byla formálně ukončena válka mezi Spojenými státy a Španělskem na základě Smlouvy z Paříže. Žádný představitel Kuby se této dohody neúčastnil. Smlouva ponechala nadvládu nad nově nezávislou Kubou Američanům. Ti zde ponechali vojáky do roku 1902 (Countries Quest, 2004).

Konec 19. století znamenal pro Kubu veliké změny. Nejprve se museli obyvatelé potýkat s následky zrušení otroctví a vysoké nezaměstnanosti, a poté s vyhrocenými vztahy se Španělskem a válečnou intervencí Spojených států. Nicméně díky odhodlaným osobnostem, mezi něž patřil zejména José Martí, si vybojovali nezávislost a mohli po 400 letech rozhodovat o své budoucnosti bez vlivu španělské monarchie.

2.4 Samostatná Kuba

Pro Kubu znamenala nezávislost nový začátek. Stavěly se školy, kubánští učitelé studovali na Harvardu, aby následně vyučovali na Kubě. Protestantské misie zaplavily celou zemi. Stavěly se mosty, cesty a rozvíjela se lékařská péče, obzvláště po objevu, že moskyti přenáší malárii a byli masivně hubeni. Co se týká vztahů mezi Kubou a USA, Američané požadovali amerikanizaci ostrova a dříve, než si budou Kubánci vládnout sami a vytvoří vlastní ústavu, musí nejprve jejich lídři porozumět základním demokratickým principům. Vše samozřejmě tak, aby si i nadále USA zachovalo vliv na Kubě. Navzdory těmto snahám, roku 1900 vyhráli kubánští separatisté volby do konstitučního shromáždění (Countries Quest, 2004). Aby tak Spojené státy neztratily svůj vliv, zahrnuly do nové ústavy několik podmínek, které tyto vztahy zaručovaly. Jednalo se o tzv. Platt Amendment. Díky němu mohla americká armáda intervenovat kdykoli, kdy bylo třeba bojovat o zachování nezávislosti, adekvátní ochrany života, majetku a svobody jednotlivců (Sweig, 2009). Spojené státy rovněž pohrozily, že jejich okupace bude trvat do té doby, než bude nová ústava i s těmito podmínkami přijata. To se ovšem nelíbilo mnohým Kubáncům a shromážděním tento návrh neprošel. Ovšem poté nacionalisté opustili hlasování a návrh byl přijat o jediný hlas. Obyvatelé Kuby to brali jako pokus Ameriky udržet si kontrolu nad jejich zemí a proti-americké hnutí rostlo (Countries Quest, 2004).

2.4.1 Tomas Estrada Palma

Nová ústava byla přijata roku 1901 a poskytovala demokratický výběr místních provinčních a národních vůdců. Prezident mohl být znovu zvolen. Kongres měl 2 části. Soudní moc byla oddělena od výkonné a zákonodárné. Tomas Estrada Palma, nový vůdce PRC, se stal prvním prezidentem a za úkol měl opravit škody napáchané válkou a rozkolem jednotlivých frakcí na Kubě. Cizinci, Američané a Španělé, levně zkupovali půdu, a získávali tak ekonomickou a politickou moc. Kubánci tudíž ztráceli vliv. Dělníci přicházeli o práci, jelikož levná pracovní síla z Haiti a Jamajky je nahradila. Estrada Palma věděl, že musí zasáhnout, a proto s USA podepsal Smlouvu o reciprocitě, která zaručovala pěstitelům cukrové třtiny 20 % amerického trhu bez dovozních cel. Na oplátku Kuba zrušila dovozní cla

na americké výrobky, kterými chránila svůj průmysl. Více než 400 nových výrobků se tak začalo prodávat, jelikož do té doby si je Kubánci kvůli dovozním clům nemohli dovolit a Kubánská ekonomika se stala závislou na USA. Aby zatočil s opozicí, Estrada Palma vytvořil skupiny, které kontrolovaly bloky voličů, což mu vyhrálo následné volby. Byl za to opozicí obviňován. Roku 1906 on a jeho kabinet rezignovali a požádal Ameriku o intervenci, aby ochránila kubánské bohatství. Ještě téhož roku, guvernér Charles E. Magoon, přistál s vojenskými jednotkami na Kubě a byl odhodlán zachránit americké zájmy. Zaručil, že nové volby budou spravedlivé a vrátil kontrolu kubánské administrativě. Mezi lety 1909 až 1925 však jednotlivé politické strany získávaly moc spíše díky penězům než demokraticky a vše v zájmu USA. Dalším problémem byla rasová diskriminace v politických kruzích. Kvůli tomu vznikly strany jako tzv. Independent Colored Association, ICR, a Independent Colored Party, ICP, které právě bojovaly proti rasové diskriminaci v politických kruzích. Kongres se obával, kam až by tyto snahy mohly zajít, a tak schválil právo Morua, které de facto učinilo tuto diskriminaci legální. ICP odpověděla ozbrojenou revoltou a představitelé vlády Spojených států přistáli na Guantanámu, v Havaně a v Manzanillo. Prezident Jose Miguel Gomez potlačil vzbuřence, popravil stovky, možná tisíce černých aktivistů a ukončil tak politické organizace založené na rase. V další dekádě Spojené státy pokračovaly v zásazích na Kubě. Liberální strana se vzbouřila, když kandidát Konstituční strany vyhrál volby díky podvodu. Americké jednotky opět přistály na Kubě a USA vzkázalo rebelům, že neuznají vládu, která vznikla nekonstitučním způsobem, což opět potvrdilo, že Kuba nemá ve svých rukou vlastní politický osud (Countries Quest, 2004).

První roky nezávislosti, zejména pod vládou Estrady Palmy, znamenaly pro Kubu velikou výzvu v rámci rozložení ekonomické a politické síly na ostrově. Palma byl očividně schopný ekonom, což dokládá smlouva o reciprocitě, ovšem o to horší byl politik. Kubánci po staletí bojovali za nezávislost a jejich prezident si dovilil potlačit jejich svobodu pomocí kontrol hlasujících. Navíc Spojené státy plně využívaly Platt Amendment, díky němuž intervenovaly na ostrov poměrně často.

2.4.2 Alfredo Zayas

Změnou v politickém systému se stala dohoda mezi Liberály a Konzervativci o novém volebním systému, jenž by eliminoval jakékoli pokusy o ilegální volby. Jako nezávislého

pozorovatele si přizvali Enocha H. Crowdera, právníka americké armády. Prezidentem byl zvolen konzervativce Alfredo Zayas, který spolupracoval s Crowderem i po volbách. Ovšem korupce se rozrostla a Zayas byl požádán, aby ji ukončil. Crowder přiměl Zayase k několika reformám v rámci rozpočtu, obchodu, municipalit a voleb. Zayas vytvořil „čestný kabinet“, díky němuž se snížily vládní výdaje a byrokracie. Nejprve Zayas spolupracoval s Crowderem, ovšem poté se přikláněl ke kubánské straně a postupně se mu podařilo všechny Crowderovi reformy zrušit. Zayas vládl v období ekonomického růstu. V roce 1909 se cena za libru cukru pohybovala okolo 1,93 centu a po První světové válce za 22,5 centu. Kubánci začali investovat do další produkce cukru, brali si hypotéky, jen aby si vydělali ještě více, ovšem v prosinci téhož roku došlo ke krizi na trhu s cukrem a tento krach postihl všechny třídy. Americké banky a jednotlivci skoupili cukrové podniky za zlomek původní ceny a roku 1925 již američtí občané vlastnili polovinu celé cukrové produkce na Kubě. Zbylí pěstitelé měli pouze malé plantáže a díky nižším výnosům se stávali pracovníky na kdysi vlastních polích. Někteří odešli do měst, kde hledali práci. Politická korupce, ekonomická krize a finanční beznaděj přiměly mnohé skupiny vytvořit nové politické organizace. Zemědělští a průmysloví pracovníci vytvořili odborové svazy pod názvem Národní federace pracovníků na Kubě. Další vytvořili Radikální socialistickou stranu. Ženy, které byly odhodlány získat svá práva, založily Organizaci pro práva žen. Roku 1925 se komunistické organizace sjednotily v Kubánskou komunistickou stranu. Intelektuálové, kteří oponovali vládě, vytvořili tzv. Grupo Minorista, která měla odlišné představy na kulturní obnovu a politické reformy. Nová generace Kubánců hlásala idealistický nacionalismus postavený na sociální spravedlnosti. Zayasova vláda věděla, že už nebude znovu zvolena a s opozicí se shodovaly pouze v amerických doplňcích, které byly součástí nové ústavy. Umírnění nacionalisté chtěli uzavřít kompromis s USA a skromné reformy, ze kterých by profitoval dělnický lid. Radikální aktivisté ovšem trvali na nižším vlivu Ameriky a socialistických řešení, která by razila ekonomickou rovnost (Countries Quest, 2004).

Vláda Alfreda Zayase znamenala pro politické a názorové spektrum doslova boom, jelikož vznikla spousta různorodých stran. Jeho „na oko vřelé“ vztahy s USA a ignorace zranitelnosti monokulturního zemědělství znamenaly pro Kubu ohromné ekonomické ztráty.

2.4.3 Gerardo Machado

V té době nominovala Liberální strana jako svého kandidáta Gerarda Machada, bývalého generála. Ten slíbil snížit vládní byrokracii, omezit počet možných funkčních období prezidenta na jedno, zrevidovat americké doplňky, přesněji Platt Amendment, poskytnout více veřejných služeb a splatit vládní dluh. Machado vyhrál s ohromným rozdílem a během následujících 3 let byl velice populární. Zaměstnal pracovníky ve velkých konstrukčních projektech, kontroloval produkci cukru tak, aby udržel vysoké ceny, uvalil daně na importované zboží, aby uchránil domácí průmysl před zahraniční konkurencí a investoval do zemědělské diverzifikace, aby snížil závislost Kuby na cukru. Liberálové, Konzervativci a nově vytvořená Populární strana jej podporovali. Ovšem k narušení jeho politiky došlo z vnější. Roku 1926 poklesla cena cukru na světových trzích. Machado reagoval tím, že snížil produkci o 10 %, i tak však přišly tisíce lidí o práci. Zbylí pracovníci byli nespokojení, a buď záměrně snížili své úsilí, či přestali pracovat úplně a Machado odpověděl policejními represemi. Nicméně Machado měl stále podporu většiny Kubánců a roku 1927 mu Liberálové, Konzervativci a Populární strana navrhli, aby zůstal prezidentem i nadále a po jeho souhlasu Ústavní shromáždění změnilo funkční období na 6 let. Tímto krokem si však Machado znepřátelil spoustu umírněných nacionalistů, kteří jej doposud podporovali. Když tedy zahajoval své druhé funkční období, levicová skupina Federace univerzitních studentů rozpoutala protesty v ulicích Havany. Vláda odpověděla tím, že okamžitě uzavřela univerzitu. Členové federace byli rozpuštěni, ovšem vytvořili Studentský direktoriát a začali shromažďovat pracovníky, intelektuály a ženy, aby navrátili demokracii a sociální spravedlnost. Tzv. Velká deprese roku 1929 destabilizovala Machadův režim úplně. Ceny cukru, již tehdy tak nízké, se snížily ještě více a došlo k dalšímu propouštění. Zbylým pracovníkům byly sníženy mzdy a spousta rolníků odcházela do měst, kde spávali v parcích, na ulicích a umírali hladem. Demonstrace a stávky požadující práci, mzdy a práva pro odbory přidávaly na frekvenci. Roku 1930 Machado prohlásil tyto spontánní demonstrace za ilegální a oprávnil policii k rozpouštění politických setkání. Umírněné a radikální skupiny se sjednotily v opozici proti Machadovi. Feministky, studenti, pracovníci, učitelé, zemědělství dělníci a drobní farmáři vtrhli do ulic. Machado odpověděl brutálním způsobem. Vytvořil tzv. Porra, speciální policejní jednotky vycvičené k tomu, aby zatýkaly, odsoudily a popravily disidenty. Roku 1932, jak se občanský pořádek zhoršoval, Machado zrušil ústavu. V dubnu následujícího roku přijel Sumner Welles, asistent ministra zahraničních věcí USA, aby vedl

rozhovory mezi prezidentem a jeho opozicí. Ten odmítl jakékoli ústupky rozdělené opozici. Umírnění se chtěli vrátit k ústavě z roku 1901 a požadovali odstoupení prezidenta. Radikálové chtěli hlubší sociální, ekonomické a politické reformy. Když vyjednávání selhala, Welles byl přesvědčen, že Machado musí odstoupit. Stávka autobusových řidičů přerostla v generální stávkou a jedna z anti-Machadových frakcí převzala velení nad armádou, čímž donutila roku 1933 prezidenta Machada k odstoupení a nastoupila prozatímní vláda (Countries Quest, 2004). Welles se pokusil zorganizovat pro-americkou vládu a uspěl. Prezidentem se stal Carlos Manuel de Céspedes, ovšem v září téhož roku provedl krvavou revoltu armádní seržant, Fulgencio Batista a převzal kontrolu nad armádou. Prezidentský post převzal univerzitní profesor Ramón Grau San Martín a jeho vláda prosadila několik důležitých reforem jako např. osmihodinovou denní pracovní dobu, minimální mzdu, pozemkovou reformu, nezávislost univerzit a vypovězení zahraničního dluhu. Vládní nakloněnost americké straně donutila Batistu, aby podnikl převrat, který mu zaručil vedoucí postavení v armádě na dalších 6 let. Jeho vliv se upevnil roku 1940, kdy byl zvolen prezidentem, doporučen Komunisty, kteří se přejmenovali roku 1944 na Populární Socialistickou Stranu. Téhož roku se stal novým prezidentem Grau San Martín a po něm Carlos Prío Socarras (Slee, 2008). Oba kandidáty strany Auténtico podporovaly partyzánské organizace. Ekonomika Kuby ve 40. letech prosperovala, zejména díky obchodu během a po 2. světové válce. Mezi roky 1945 a 1948 vzrostla produkce cukru o 40 %. Jeho producenti si tak polepšili o stovky milionů dolarů. Nárůst v poptávce znamenal růst cen pro mnoho produktů, což znamenalo strádání pro chudé. Nejvíce devastující však byl špatný management s těmito nečekanými zisky. Státní příjmy z daní rostly. Ani vláda, ani cukroví baroni neinvestovali do diverzifikace průmyslu či výroby. Místo toho baroni investovali do dalších plantáží a vybavení. Kvůli korupci se vyprázdnila státní pokladna a tyto peníze se dostaly do rukou bohatých jednotlivců. V odpovědi na politické násilí a ekonomickou nerovnost, Eddy Chibas, bývalý člen strany Auténtico, založil roku 1947 Ortodoxní stranu. Chibas zde přivedl studenty, odborníky, dělníky a rolníky. Hlásal politickou integritu, demokracii a sociální reformy. V rádiu obviňoval vládu z korupce a narušoval tak autoritu Auténtica. 5. srpna 1951 se Chibas zastřelil v rádiu poté, co byl obviněn ze lživého prohlášení o jednom z vládních členů. Jeho styl a některé principy ovlivnily jiného člena ortodoxních, Fidela Castra, mladého právníka a politického aktivistu (Countries Quest, 2004).

Gerardo Machado ve svých prvních letech vlády uplatňoval vzorovou hospodářskou politiku a ekonomika díky jeho reformám a státním zásahům rostla. Kdyby dostal více času,

možná by dnes Kuba vypadala úplně jinak. Ovšem k tomu nedošlo a jeho dominance upadla ihned po pádu světové ceny cukru. Zemědělská diverzifikace se teprve rozbíhala, a tak krize postihla Kubu velice tvrdě. Machado byl za vzniklou situaci obviňován, i když šlo o zásah zvenčí. Jeho politické potírání odporu pak úplně završilo neúspěšné volební období a následná 30. léta znamenala pro Kubu jednu ozbrojenou revoltu za druhou. Prezidentský post byl několikrát vyměněn, což na ekonomiku zajisté nemělo pozitivní vliv.

2.4.4 Fulgencio Batista

Roku 1952 se ze Spojených států vrátil Fulgencio Batista. Když mu bylo jasné, že nemá mezi voliči podporu, uspořádal další krvavý převrat. Věděl, že tentokrát už nemá takový vliv mezi občany, kteří respektují současnou ústavu. Opoziční organizace se shromažďovaly, kde jen to bylo možné a měly jediný cíl, sesadit Batistu. 26. července 1953 vnikl Castro a jeho 150 ozbrojených následovníků do Moncada Barracks v Santiagu de Cuba. Stráže spustily poplach a rychle zadržely útočníky. Castro a několik dalších mužů unikli, ovšem později byli chyceni také. 68 z nich bylo brutálně popraveno. Castro se obhajoval u soudního přelíčení, že ne jeho hnutí, ale vláda porušila konstituční právo, protože převzala moc ilegálně a působila zvěrstva vůči bezbranným vězňům. Ve svém projevu slíbil, že povede revoluci, která dohlédne na pozemkovou reformu, industrializaci, výstavbu domů, větší pracovní příležitosti a rozšířenou lékařskou péči. Soud velice rychle odsoudil Castra k 15 letům vězení. Další revolucionářské skupiny se postavily Batistovu diktátorství. Federace univerzitních studentů pocházející převážně ze střední třídy vytvořila Revolucionářský direktoriát, aby uskutečnila krvavé střety s armádou a pokusila se o atentát na Batistu. O rok později se konaly další prezidentské volby a Batista zvítězil. Ostatní politické strany se odmítly podílet na vládě a Batista si byl tak jistý svou pozicí, že osvobodil všechny politické vězně, včetně Castra. Ten brzy odcestoval do Mexika se skupinkou následovatelů, aby naplánoval revolucionářské hnutí, které by pojmenovali Hnutí 26. července na památku útoku na Moncada Barracks.

V polovině roku 1956 čelil Batista neshodám s některými představiteli armády, kteří se jej dokonce snažili svrhnout a dosadit liberální a demokratické politiky. Tito velitelé byli předvedeni před vojenský soud a odsouzeni. 13. března 1957 Revolucionářský direktoriát napadl prezidentský palác ve snaze zabít Batistu. Ten stěží unikl. Takové štěstí neměl vůdce

revolucionářů, Jose Antonio Echeverria, který byl zastřelen. Jeho muži byli buďto zadrženi, zabiti nebo utekli do ústraní (Countries Quest, 2004).

40. až 50. léta se nesla ve jménu krvavé politiky Fulgencia Batisty, který, poučen vývojem z 30. let, kdy jako velitel armády se postaral o převrat, věděl, že jiným způsobem si ani vliv nezíská. Proto vznikalo několik hnutí odporu a mezi hlavní představitele lze řadit Jose Antonia Echeverriu či Fidela Castra.

2.4.5 Revoluce

Po nezdaru z útoku v Moncada Barracks Castro získával finance, kupoval za ně zbraně a trénoval malé skupinky geril v Mexiku. 29. listopadu 1956, Fidel Castro a 80 mužů se namačkali do malé rybářské loďky, Granma, a zahájili tak na invazi na Kubu. Nic nešlo, jak plánovali. Kvůli špatnému počasí se opozdili a připluli k místu, které bylo 30 kilometrů od plánovaného bodu, kde na ně čekaly zbraně a posily. Batistova armáda je přepadla a pouze hrstka unikla. Ti vytvořili malou gerilovou armádu v pohoří Sierra Maestra na jihovýchodě Kubu. Odtud Castro organizoval ozbrojené výpady na armádní složky s cílem získat zbraně. Úzce spolupracoval s venkovským obyvatelstvem. Rovněž přizval reportéra New York Times, Herberta Matthewse, který podával zprávy o jeho hnutí, což přilákalo zahraniční zájem a mnoho dalších příznivců se přidalo. V městech se rovněž vytvořily gerily, jako např. skupina Občanského odporu, založena roku 1957. Mezitím byly vztahy mezi Batistou a Spojenými státy kladné a usuzovaly, že má opozici pod kontrolou. To ovšem nebyla pravda, a když to již bylo zřejmé, navrhli mu, aby se pokusil spolupracovat aspoň s umírněnou opozicí, což však odmítl. Američané zvažovali válečnou intervenci, ovšem nakonec se rozhodli svrhnout Batistu tím, že mu přeruší válečné dodávky. V té chvíli se kolem Castra shromáždilo 45 občanských skupin na jeho podporu. Následovala generální stávka, která jeho režim ještě nesvrhla, ovšem ukázala, že již není schopný vládnout. Batistovým jednotkám se nedařilo odvracet útoky rebelů, a tak zaútočil na Castrovu pevnost. V červenci 1958 více než 10 000 vojáků selhalo v pokusu dobýt horskou pevnost a rebelové vyrazili do nížin a po zbytek roku úspěšně postupovali. V listopadu dobyli cestu do Santiaga a v prosinci vyhráli krvavou bitvu o Santa Claru. Batista pochopil, že již nemůže zabránit konci jeho vlády a krátce po jeho novoroční oslavě společně s jeho poradci odletěl do Dominikánské republiky (Countries Quest, 2004).

Revoluce ukončila krutou vládu Fulgencia Batisty. Ač původní plány Castra porazit Batistovu armádu nevyšly, on a jeho přívrženci dokázali strhnout zájem jak samotných Kubánců, tak i zahraničních médií, a svou odhodlaností dokázali sesadit Batistu z jeho křesla, když jej přinutili utéct do Dominikánské republiky.

2.5 Fidel Castro

Castro požadoval, aby všechny opoziční síly složily zbraně a uznaly jeho velení. Pro ně nebyl důvod odporovat a jeho následovníci se stali národními veliteli. Fidel měl podporu většiny Kubánců a levicových stran. On sám však nechtěl vládnout, pouze velel vojsku. Dosadil umírněné politiky, ti se však zanedlouho neztotožňovali s jeho reformami a po demisi premiéra Cardony místo něj usedl on sám. Prvním činem bylo dostat všechny Batistovi přívržence z vlády. Vytvořil speciální tribunály, které je odsoudily buďto k vězení nebo na smrt. Zhruba 700 lidí bylo popraveno. Druhým krokem bylo centralizovat kontrolu nad ekonomikou. Přijal zákon o městské reformě, čímž velcí majitelé plantáží, zejména Batistovi přívrženci, přišli o velikou část svého majetku a renty za pozemky se snížily. Mzdy byly standardizovány a životní náklady sníženy. Bohatství bylo rychle přerozděleno. Zákon o zemědělské reformě stanovil maximální rozlohu pozemku na rodinu, 402 hektarů a 1350 hektarů, když pěstovali cukrovou třtinu, rýži nebo chovali dobytek. Vláda zkonfiskovala rozsáhlé statky, na kterých mohl jednotlivci vlastnit určité parcely. Rovněž byly zavedeny sociální programy pro zlepšení životních podmínek pro chudé a pracující lid. Většina Kubánců se učila čtení a psaní a byly postaveny nemocnice ve venkovských oblastech. Reformy byly příznivé pro chudší a střední třídy, ovšem zámožní opouštěli ostrov. Za 3 roky jich emigrovalo zhruba 200 000 a nesměli si sebou vzít žádný majetek.

Nespokojenost však byla i na straně Ameriky. Ta vlastnila 75 % zemědělské plochy, 90 % veřejných služeb a 40 % cukrového průmyslu. Podle nich šlo o vliv Komunistů, což Castro popíral. Vláda USA a CIA plánovaly ekonomický tlak a vojenský zásah. 3. července 1960 kongres snížil kvóty na dovoz cukru, čímž snížil Kubánské zisky. Kuba zabrala americká zařízení, která odmítla zpracovat surovou ropu ze Sovětského svazu. 19. října 1960 tak Spojené státy uvalily obchodní embargo na Kubu. Fidel opověděl znárodněním veškerého Američany vlastněného majetku. Pokus svrhnout Castra pomocí ekonomického nátlaku tak jen prohloubil rozdíly mezi zeměmi. Proto se Spojené státy rozhodly pro vojenskou invazi.

Připravily Kubánské imigranty na útok a naplánovaly leteckou ofenzivu anti-Castrových pilotů podpořenou výsadkem v Zátocě svíní 17. dubna 1961. Vše pod souhlasem nového amerického prezidenta Johna F. Kennedyho. Castro však o útoku věděl, rozprášil letku a do 48 hodin porazil i americký výsadek. Jeho vliv byl samozřejmě posílen, protože Kuba porazila největší světovou velmoc. Opozice byla v ústraní, protože Castro jich pozatýkal již na 100 000. 2. prosince Castro prohlásil, že chce zavést socialistickou politiku.

Aby zabránil další invazi na Kubu, usiloval o pomoc Sovětského svazu. Ovšem SSSR spíše svádělo mocenský boj s USA. Generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu Chruščov poslal nukleární rakety schopné zasáhnout cíle v USA. V září 1962 americké špiónážní letadlo identifikovalo jaderné základny a 22. října nařídil Kennedy námořní blokádu ostrova a informoval Chruščova, že jestli jakákoli loď překročí tuto blokádu, zahájí útok. Ten však své lodě odvolal a demontoval základny na Kubě. Spojené státy na oplátku souhlasily s neútočením na Kubu a přemístily rakety z Turecka. Na chvíli byly vztahy mezi Sovětským svazem a Kubou rozdělené.

Co se týká ekonomiky v 60. letech, revolucionář Che Guevara představil svou teorii Nového muže, kdy lidé nepracují pro své výhody, ale pro společnost. Cílem bylo motivovat Kubánce pracovat za revoluci, což však nebylo příliš úspěšné, protože ti přeci jen chtěli mít za tvrdou práci adekvátní odměnu. Roku 1962 byla ekonomika v poklesu kvůli špatnému vládnímu plánování a embargu z USA. Množství dostupného jídla a oblečení klesalo a následovala inflace, jelikož Kubánci měli peníze ale málo zboží. Vláda zmrazila ceny a mzdy, a potraviny, oblečení a benzín byly na příděl. Ceny na černém trhu byly vysoké. I když byl nedostatek zboží, vládě se povedlo vybudovat školy, lékařské kliniky, penzijní systém a veřejnou dopravu. A proto, i když ekonomika klesala, 40 % nejchudších pocíťovalo zlepšení životních podmínek. Castro se soustředil na produkci cukru a slíbil produkci 10 mil. tun v roce 1970. K rolníkům se přidali vojáci a pracovníci z jiných oborů. Plán však nebyl naplněn a všechny sektory ekonomiky stagnovaly. Sovětský svaz nabídl Kubě finanční asistenci. Požadoval však omezení Castrova vlivu a zavedení sovětské byrokracie. Roku 1972 se Kuba stala členem Rady vzájemné hospodářské pomoci. Mnozí očekávali, že bude Castrův vliv minimalizován, ten měl však volnou ruku v politických a zahraničních záležitostech. O 4 roky později navrhl novou ústavu, která zaručovala Kubáncům volnější výběr jejich vlády a schvalování legislativy. Občané volili zástupce do místních, provinčních a národních shromáždění. Národní shromáždění poté vybralo prezidenta, který měl pod sebou ministry jednotlivých odvětví. Castro byl zvolen novým prezidentem. Nová ústava rovněž poskytla

prostor pro všechny vládou uznané organizace. Za zmínku stojí Federace Kubánských žen, Konfederace Kubánských pracovníků, Národní organizace drobných farmářů a Výbory na obranu revoluce. Tyto organizace mohly podávat návrhy vládě a ta je využívala jako sdělovací prostředky svých nařízení. Docházelo tak k dialogu mezi vládou a občany. V rámci zahraničních vztahů, s přispěním USA, Organizace amerických států (OAS) roku 1962 vyloučila Kubu, která v reakci začala spolupracovat s východní Evropou a rozvojovými zeměmi Afriky. Kuba rovněž podporovala revolucionářská hnutí v Jižní Americe. Roku 1967 byl popraven Che Guevara, když se snažil o povstání v Bolívii. Vztahy se SSSR se tím zhoršovaly, jelikož tradiční komunistická politika razila spíše demokratické kroky než ozbrojené revolty. Odpovědí bylo omezení lodí dovážejících ropu na Kubu. Roku 1973 se vztahy mezi USA a SSSR vylepšily a OAS umožnila svým členům jednat s Kubou. O 2 roky později poslala Kuba 250 000 vojenských jednotek do Angoly, která se právě osamostatnila od Portugalska. O 4 roky později se vylepšily vztahy i s USA. Obě země založily jakýsi diplomatický úřad, díky kterému mohli turisté cestovat mezi oběma zeměmi. Ovšem i ty ztroskotaly kvůli technické podpoře kuby ze Sovětského svazu. Prestiž Kubu vyvrcholila roku 1979, kdy se Kuba zařadila do hnutí zemí, které chtěly zůstat neutrální během studené války.

Na domácí scéně se dařilo tuzemské ekonomice, ovšem jakýkoli projev kritiky vůči vládním zásahům byl cenzurován či trestán. Americký prezident Jimmy Carter tak nabídl Kubáncům volný odchod do Států a oba prezidenti byli šokováni, když 120 000 spontánně opustilo Kubu. Odchod poukázal na vážné problémy v rámci osobní svobody a vynucení skromnosti a povolil farmářům dodávat potraviny do městských oblastí, kde jich byl nedostatek. Roku 1986 však Castro celý proces obrátil. Výdělky farmářů díky novým trhům byly příliš vysoké, a tak vydal tzv. Nápravný proces, který upřednostňoval exportní zboží před domácí spotřebou. Rovněž se vláda pokusila nahradit dovážené zboží tuzemskou produkcí, aby finanční kapitál zůstal na Kubě.

Roku 1989 zatřásl Kubou 2 události. První bylo obvinění vyznamenaného generála Arnalda Ochoy Sancheze, z pašování drog. Ten jako válečný hrdina z Angoly a persóna, která pomáhala Kubánským vojákům najít práci, byl 2. nejpopulárnější osobností na Kubě a po krátkém procesu byl popraven. Druhou ranou byly politické a ekonomické reformy z 80. let, které omezily centralizovanou moc SSSR. Toho roku se Sovětský svaz dezintegroval do malých republik. O rok později přijel na Kubu generální tajemník Michail Gorbačov, a oznámil, že 5,5 mil. \$, které Kuba ročně dostávala, nebudou poskytnuty. Tato zpráva byla o to víc devastující, jelikož 86,2 % finančních a ekonomických vztahů bylo se SSSR a jejich

spojenci. Pro Kubu nastalo tzv. „Speciální období“. Ekonomika poklesla, cukr se dovážel z Brazílie a jiných karibských zemí, aby Kuba naplnila své závazky vůči východní Evropě. Následně si Kuba půjčovala od kapitalistických zemí a nashromáždila obrovský státní dluh. Převedla finance ze sociálních programů na krytí dluhu a uvalila na obyvatele mnoho úsporných programů. Dovoz mezi lety 1989 a 1992 vzrostl z 16 na 40 % a vývoz cukru a niklu poklesl o 20 a 28 %. Když se roku 1992 ujal prezidentského úřadu Bill Clinton, Castro jej požádal o zlepšení vzájemných vztahů. Ten však odmítl s tím, že nebude podporovat zemi, která opustila demokracii. Téhož roku senátor Torricelli potvrdil tzv. Cuba Democracy Act, kterým prodloužil třicetileté embargo a poškodil tak všechny společnosti, které obchodovaly s Kubou a byly zároveň obchodními partnery USA. Cílem bylo do několika měsíců svrhnout Castra. Ekonomická situace na Kubě již byla vážná. Kubánské peso ztrácelo hodnotu a roku 1993 dokonce Castro povolil občanům používat americký dolar. Zejména lidé z turistického průmyslu tak získali oproti ostatním velikou moc. Sociální nepokoje byly na denním pořádku. Dodávky ropy, elektřiny, potravin a jiného zboží byly přerušovány. Kubánský veřejný zdravotní systém, který býval po celá desetiletí nejlepší v celé Latinské Americe, byl bez léků, povlečení a jídla pro pacienty (Countries Quest, 2004). Navíc v březnu 1996 byl ve Spojených státech sepsán tzv. Helms-Burton Act, díky němuž mohly být vyšetřovány zahraniční společnosti podnikající na Kubě, využívající majetek znárodněný kubánskou vládou. Jako nový zdroj potravy se staly pouliční kočky a zvířata ze zoo. Aby byly potlačeny protivládní protesty, Komunistická strana sestavila brigády rychlého nasazení, které je potlačily. Roku 1997, oceněný válečný veterán z Angoly, Vladimiro Roca, poslal petici s názvem „La Patria es de Todos“ generálnímu shromáždění, za což byl uvězněn a nakonec propuštěn. V roce 2000 byla podepsána významná smlouva mezi Kubou a Venezuelou zaměřená na dodávky ropy z Venezuely. Hugo Chávez nabídl Castrovi množství dovážet ropu, u které stačí zaplatit polovinu tržní ceny do 90 dnů po dodání a zbytek splatit do 25 let s možností odkladu 2 let. Pro ekonomiku postiženou přerušením dodávek ze SSSR z konce 90. let to byl obrovský posun kupředu. V dalším roce se však opět projevila další iniciativa požadující konec Castrovy vlády. Jednalo se o další petici sepsanou skupinkou aktivistů, podporovanou bývalým americkým prezidentem Carterem. Byl nasbírán dostatek hlasů, ovšem petice nebyla uznána kvůli údajným formálním chybám. Roku 2003 Castro uvěznil 75 disidentů. Jednalo se o 29 žurnalistů, knihovníky, bojovníky za lidská práva a aktivisty bojující za demokracii. Této události se říkalo „Černé Jaro“. O rok později vláda rozhodla zrušit obchod v dolarech a měl být vyměněn za peso s 20% daňovou sazbou státu. Roku 2006 začaly velké změny na nejvyšším postu ve vládě. Castro onemocněl a byl hospitalizován.

Prezidentský úřad za něj vykonával jeho bratr Raul, který, po dopisu Fidela z roku 2008, kdy napsal, že už nebude usilovat o post prezidenta, se stal novým prezidentem Kuby (Hunt, 2013). Raul již v tomto roce zavedl několik významných změn. Dal půdu pro farmaření jednotlivcům, čímž podpořil produkci potravin. Liberalizoval trh s nemovitostmi a auty, což stimulovalo vznik malých podniků a snížení korupce. Dokonce v loňském roce, s platností od toho letošního, schválil zákon, díky kterému jsou Kubánci oprávněni požádat o pas pro vycestování do cizí země, aniž by museli obdržet zvací dopis a výstupní víza. Rovněž mohou obyvatelé Kuby zůstat 24 měsíců mimo rodnou zemi, aniž by ztratili své kubánské občanství. Doposud se jednalo o pouhých 11 měsíců (Hanson, Lee, 2013).

Téměř padesátiletý vliv Fidela Castra na Kubu určil výchozí pozici, se kterou vládu přebíral jeho bratr Raul. Fidel byl zpočátku pro Kubánce vzorem boje za svobodu a prováděl takové hospodářské reformy, které umožnily rozvoj medicíny, energetického průmyslu a výhodné vztahy se Sovětským svazem. Ovšem 90. léta minulého století znamenala pro Kubu zatěžkávací test, spojený s potravinovými a energetickými krizemi. Nicméně nová politika jeho bratra Raula otevírá Kubě zcela nové možnosti zapojení do světové ekonomiky.

Pro shrnutí vlády 6 nejvýznamnějších prezidentů byla využita Příloha 1, kde lze vyčíst klady a zápory jejich volebního období a de facto porovnat význam pro vývoj Kuby.

Již od 15. století Kubu formovala řada historických a politických determinantů. Nejdříve mezi ně patřila španělská nadvláda, díky které se původně poklidný život domorodých obyvatel změnil v tvrdou práci ve prospěch jejich kolonizátorů, kteří nabyté bohatství odváželi do Evropy. Poté došlo ke změnám obyvatelstva dovážením otroků z Afriky, kteří měli vyšší pracovní výkonnost a nahrazovali tak domorodé obyvatele, kteří téměř za španělské nadvlády vymřeli. Dalším faktorem byl mocenský boj o ostrov mezi USA a Španělskem, díky kterému Kuba získala nezávislost na této evropské zemi, ovšem tehdy silnou závislost na Spojených státech. Důležitým determinantem byla také dlouhodobá monokulturní agrikultura, tedy zemědělství založené na jediné plodině, kterou byla cukrová třtina. Tudiž jakékoli poklesy cen cukru na světovém trhu či přírodní katastrofy znamenaly pro Kubu a daný režim ohromné komplikace, na které jednotliví prezidenti, např. Gerardo Machado, reagovali policejními represemi, čímž způsobili sociální nepokoje a ty předznamenaly konec jejich vlády. Mimořádným faktorem, a de facto největším, byla vláda Fidela Castra, který, od revoluce v r. 1959 až do konce své vlády, vybudoval Kubu, jak je známa dnes. Provedl několik dříve zmíněných reforem, které ve spojení s výhodným

partnerstvím se Sovětským svazem znamenaly pro Kubu ekonomický rozvoj. Ovšem také používal nedemokratické metody jako znárodnění soukromého majetku v porevolučních letech či zatýkání disidentů a policejní represe vůči jeho opozici. Speciální období z 90. let rovněž determinovalo vývoj Kubu, jelikož bylo nutné nalézt nové zahraniční partnery a zefektivnit národní ekonomiku. Vnější vztahy s novými zeměmi, jak bude podrobně rozebráno v kapitole „Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy“, formují Kubu dodnes a nyní záleží na Raulu Castrovi, kterým směrem se jeho země bude ubírat dál.

3 Vývoj a současný stav Kubánské ekonomiky

Kubánská ekonomika si prošla v proměnách času bouřlivým vývojem a byla formována historickými a politickými determinanty rozebranými v předchozí kapitole. Dnes je postavena zejména na energetice, zdravotnictví, zemědělství, cestovním ruchu a samozřejmě vládních zásazích. I proto je třetí kapitola věnována právě těmto sektorům.

3.1 Ekonomika

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, ekonomika Kuby si prošla bouřlivým obdobím po rozpadu Sovětského svazu, na kterém byla do konce 80. let vysoce závislá. Ztráta dotovaného trhu s cukrem změnila zaměření ekonomiky na těžbu niklu a cestovní ruch. Kuba je čistý dovozce potravin. Infrastruktura je zchátralá, zejména jde o dodávky elektřiny a vody, odpadní systém a dopravu. Úsporná opatření činí život Kubánců složitým. Rovněž hurikán z roku 2008 se negativně podepsal na ekonomice. Podrobná data je však velice složité získat díky utajování ze strany státu. V rámci ekonomiky došlo k jisté liberalizaci, byť jen malé podpoře soukromého sektoru a omezeným reformám v zemědělství. Na Kubě funguje dvouměnový systém Kubánského Pesa a Pesa volně směnitelného za americký dolar. Peso, které je volně směnitelné za USD, je určeno pro luxusní zboží. Svůj význam má tedy převážně v cestovním ruchu v podobě přílivu americké měny do Kubánské ekonomiky. Kubánské Peso je používáno na ostatní zboží a služby. Dále na Kubě existuje silná kontrola malých podniků, jejich nízký přístup ke kapitálu a vysoké zdanění. Výsledkem je malá diverzifikace produktů, rozsáhlá černá ekonomika, neúčinnost, nízký rozsah produkce, neefektivní čerpání zdrojů, opovrhování zákonem a nedostatek inovací. Zemědělství je nyní další slabinou ekonomiky. Výživa na ostrově je vysoce závislá na dovozu potravin zejména z USA, největším zemědělským exportérem na Kubu, jehož podíl se pohybuje okolo 33 %. Pro srovnání dovoz z Kanady představuje 5 % celkového zemědělského importu.

Pro změnu nejsilnějšími sektory jsou medicína a biotechnologie, lékařské služby, energetika a cestovní ruch. Kuba rovněž plánuje ekonomiku založenou na vzdělání, schopnou

produkovat služby s nejnovějšími technologiemi a lékařské produkty. Důležitá je rovněž ropa z Venezuely. Jde o zhruba 100 000 barelů denně, přičemž Kuba platí pouze 25 % tržní ceny při převzetí a zbytek hradí s nízkým úrokem. Vláda venezuelského prezidenta Huga Cháveze rovněž investovala 136 milionů dolarů pro zdokonalení rafinérie Cienfuegos. I když produkce ropy na Kubě klesá, vládní představitelé tvrdí, že ropné rezervy Kuby mohou dosáhnout až 20 miliard barelů, ovšem jejich extrakce si vyžádá nové technologie spojené s vysokými náklady. Mnohé ropné společnosti již projevíly zájem o toto naleziště a příznivý scénář hovoří dokonce 700 000 barelů ropy za den v roce 2015 (DeShazo, 2009). V rámci mezinárodního obchodu jsou největšími partnery Kuby Venezuela, EU a Čína, které nahradily Španělsko, Kanadu a Nizozemí. Spolupráce s Venezuelou je závislá zejména na ropě a předpokládá se její pokles, naproti tomu Čína vykazuje každým rokem silný ekonomický růst, který zatím nelze očekávat v Evropské unii.

V říjnu 2010 kubánská vláda zveřejnila nová pravidla pro živnostníky. Možnost najímat pracovní sílu a zavedení daní z prodeje, zisku, mzdy a sociální bezpečnosti. V dubnu 2011 Komunistická strana doporučila reformy zahrnující nákup soukromého majetku a úvěrový mechanismus pro malé podniky (Global Security, 2013).

V mnohem relativnějším srovnání díky HDP ve stálých cenách roku 2005 si však lze povšimnout nižších hodnot uvedených v Tab. 3. 1.

Tab. 3. 1: HDP ve stálých cenách r. 2005 (2000-2011) v mil. USD

HDP ve stálých cenách r. 2005 (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	33 377,7	34 439,8	34 931,8	36 256,2	38 348,5	42 644,2
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	47 789,6	51 260,1	53 370,4	54 143,8	55 436,9	56 939,4

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

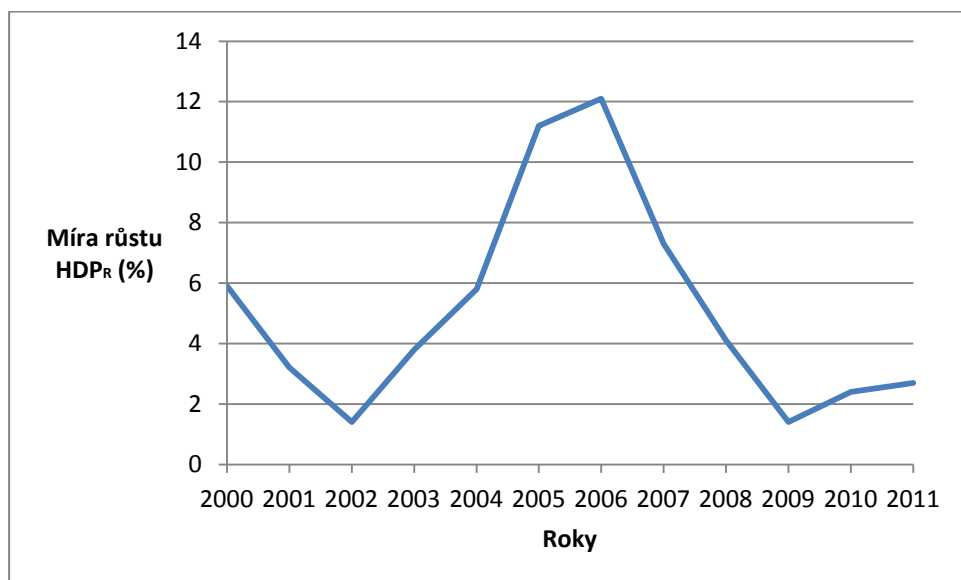
Pro lepší srovnání zemí se často využívá HDP_R na obyvatele a v případě Kuby došlo mezi lety 2000 a 2011 k téměř 222% navýšení dané hodnoty. Největší nárůst proběhl mezi lety 2006 a 2007, viz Tab. 3. 2.

Tab. 3. 2: HDP_R/obyv. (2000-2011) v USD

HDP/obyv. (2000-2011) v USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	2 753	2 844	3 006	3 203	3 400	3 789
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	4 682	5 201	5 397	5 512	5 714	6 106

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Ovšem pro zhodnocení vývoje HDP jde nejlépe využít míry růstu. Ta činila v roce 2000 5,9 %, avšak poté klesala až do roku 2003, kdy se po další 3 roky navyšovala. Zvláštností je relativní změna v letech 2002 a 2009, která se shoduje na 1 desetinné místo, nicméně absolutně se jedná o naprosto rozdílné hodnoty. V posledních letech lze vypožorovat rostoucí míru HDP, což jednoznačně budí pozitivní výhled kubánské ekonomiky, viz Graf 3. 1. Přesné údaje za jednotlivé roky lze vyčíst v Příloze 2.

Graf 3. 1: Míra růstu HDP_R (2000-2011)

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

V rámci míry inflace dle implicitního cenového deflátoru, která byla vypočítána následovně:

$$\text{míra inflace} = \frac{IPD_t - IPD_{t-1}}{IPD_{t-1}} \cdot 100$$

Kdy IPD_t představuje implicitní cenový deflátor za daný rok a IPD_{t-1} za rok předchozí. Z toho vyplývá fakt, že došlo třikrát k nulové míře inflace, a naopak v roce 2006 k rekordní hodnotě 10 %. Poté skokově spadla až na nulu v roce 2008, aby o 3 roky později narostla na 4,3 %, viz Tab. 3. 3.

Tab. 3. 3: Míra inflace dle IPD (2000-2011) v %

Míra inflace dle IPD (2000-2011) v %	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	2,2	0	4,4	3,1	1	0
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	10	3,6	0	0,9	0,9	4,3

Zdroj: Unstats, vlastní zpracování

Pro analýzu ekonomické výkonnosti kubánské ekonomiky byl využit i hrubý národní důchod (GNI), který rostl po celou dobu 12 let, aby dosáhl svého maxima 67 714,6 mil. USD, viz Tab. 3. 4.

Tab. 3. 4: HNP v běžných cenách (2000-2011) v mil. USD

HNP v běžných cenách (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	29 943,3	31 179,7	33 083,0	35 340,9	37 553,8	42 011,1
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	52 124,8	57 644,1	59 887,7	61 147,3	63 388,7	67 714,6

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Pomocí hrubého národního důchodu na obyvatele řadí Světová Banka jednotlivé země světa do 4 kategorií. Nejnižší hodnoty mají země s nízkým příjmem, a to do 1 025 USD/obyv. Dále se uvádí země s nižším středním příjmem od 1 026 do 4 035 USD/obyv., kde, podle Tab.

3. 5 lze zařadit Kubu mezi lety 2000 až 2005. Ovšem od roku 2006 patří Kuba mezi země s vyšším středním příjmem, jejichž příjem se pohybuje od 4 036 do 12 475 USD/obyv. Jelikož v posledních letech dochází ke zrychlení růstu dané veličiny, autor si dovoluje odhadnout vstup Kubu mezi země s vysokým příjmem od roku 2015, díky dvojnásobnému zvyšování rozdílu mezi lety 2009, 2010 a 2011. Stabilní růst lze podpořit faktem, že až do roku 2018 se nechystá žádná změna ve vedení země. Naopak může dojít ke zrychlení tempa růstu díky rostoucí otevřenosti mezinárodního obchodu Kubu za vlády Raula Castra.

Tab. 3. 5: HNP/obyv. (2000-2011) v USD

HNP/obyv. (2000-2011) v USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	2 697	2 799	2 960	3 153	3 343	3 733
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	4 627	5 115	5 315	5 429	5 631	6 017

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

V rámci čistého exportu je Kuba typickou ostrovní zemí, a proto i v Tab. 3. 6 a Tab. 3. 7 si lze povšimnout dominantní role importu. Dovoz se každý rok navyšoval, ovšem mezi lety 2008 a 2009 došlo ke změně a import zažívá v posledních letech pokles.

Tab. 3. 6: Import (2000-2011) v mil. USD

Import (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	4 843,2	5 250,9	4 176,6	4 662,0	5 609,6	8 084,3
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	10 173,6	10 889,2	14 249,2	12 474,4	10 920,7	9 560,5

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Oproti dovozu, export roste stabilně, viz Tab. 3. 7, až na výjimku z roku 2008, a naopak dohání import, proto si autor opět dovoluje odhadnout změnu klasifikace Kubu z čistého dovozce na čistého vývozce od roku 2013. Což bude samozřejmě možné ověřit nejdříve v roce 2014.

Tab. 3. 7: Export (2000-2011) v mil. USD

Export (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	1 676,1	1 664,8	1 421,7	1 676,9	2 332,1	2 318,6
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	2 980,2	3 997,5	3 679,6	4 316,1	4 945,3	6 133,6

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Obchodní bilance, viz Tab. 3. 8, byla v celém období 2000-2011 v záporných číslech, nicméně trend z posledních 4 let naznačuje tezi z komentářů tabulek o importu a exportu a tímto tempem bude pravděpodobně možná označovat již Kubu za čistého vývozce.

Tab. 3. 8: Obchodní bilance (2000-2011) v mil. USD

Obchodní bilance (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	-3 167,1	-3 586,1	-2 754,9	-2 985,1	-3 277,5	-5 765,7
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	-7 193,4	-6 891,7	-10 569,6	-8 158,3	-5 975,4	-3 426,9

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Co se týká přímých zahraničních investic plynoucích na Kubu, viz Tab. 3. 9, jejich hodnota od r. 2000 až do 2011 roste, což je dáno zlepšujícími se vnějšími vztahy s novými obchodními partnery a lákáním zahraničních investorů do země.

Tab. 3. 9: Přímé zahraniční investice (Inward, 2000-2011) v mil. USD

PZI (Inward) 2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	-10	4	3	-7	4	16
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	26	64	24	24	86	110

Zdroj: World Bank, 2013, vlastní zpracování

Ovšem přímé zahraniční investice plynoucí z Kuby, jak lze vyčíst v Tab. 3. 10, kolísají kolem nulové hodnoty, což je v tomto případě dáno jednak malým soukromým sektorem a hlavně současnou neaktivitou kubánské vlády investovat do zahraničí.

Tab. 3. 10: Přímé zahraniční investice (Outward, 2000-2011) v mil. USD

PZI	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(Outward)	0	1	0	3	0	-2
2000-2011)	2006	2007	2008	2009	2010	2011
v mil. USD	-2	0	0	0	0	0

Zdroj: World Bank, 2013, vlastní zpracování

V rámci míry nezaměstnanosti (U) viz Tab. 3. 11, ta od r. 2000 do r. 2008 klesala, ovšem následující 2 roky roste. Tento nízký nárůst lze vysvětlit hurikány z roku 2008, které poničily úrodu a způsobily nižší počet míst pro sezónní pracovníky.

Tab. 3. 11: Míra nezaměstnanosti (U, 2000-2011) v %

rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
U	5,4	4,1	3,3	2,3	1,9	1,9
rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
U	1,9	1,8	1,6	1,7	2,5	N/A

Zdroj: World Bank, 2013, vlastní zpracování

A nakonec rozdělení ekonomiky dle sektorů zemědělství (A), průmyslu (I) a služeb (S) viz Tab. 3. 12, z něhož lze vypočítat snižující se podíl zemědělství z 8 % na 5 % během let 2000 až 2011. Podíl průmyslu rovněž klesal do roku 2005 a od té doby kolísá mezi 20 až 21 %. Naopak podíl služeb do r. 2005 rostl a od této doby kolísá mezi 74 a 75 %. Příčinou je cestovní ruch a lékařské služby, které během posledních let nabyly na velikém významu. Ovšem autor také předpokládá, že podíl sektoru průmyslu v následujících letech značně poroste, pokud se potvrdí odhady kubánské společnosti Cubapetroleo o podmořských nalezištích ropy a zemního plynu, viz kapitola „Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy“.

Tab. 3. 12: Ekonomika dle sektorů (2000-2011) v %

rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A	8	9	8	8	7	6
I	28	26	25	22	21	19
S	64	65	67	70	72	75
rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
A	4	5	5	5	5	N/A
I	20	20	21	20	21	N/A
S	75	75	74	75	74	N/A

Zdroj: World Bank, 2013, vlastní zpracování

Na vývoji ekonomiky v letech 2000 až 2011 dle předchozích ukazatelů lze usoudit, že Kuba úspěšně zahájila transformaci z rozvojové ekonomiky na vyspělou. Ovšem zatím se pohybuje pouze na začátku a bude záležet na úspěšnosti současné vlády v čele s Raulem Castrem, jaký vývoj bude následovat v nadcházejících letech.

3.2 Zdravotnictví

Kuba se může pyšnit jedním z nejlepších zdravotnických systémů na světě. Jde o výsledek více než 50 let usilovného vývoje daného sektoru, který je dnes velice důležitou složkou domácí ekonomiky. V roce 1960 došlo k reformám zdravotnictví, které iniciovaly 3 důvody. Lid ve venkovských oblastech byl velmi chudý a nemohl si dovolit zdravotní péči. Jednalo se o následek vlády Batisty a následné revoluci. Rovněž před revolucí existovaly společnosti, které poskytovaly svým členům předplacenou péči. 3. důvodem byla předrevoluční praxe se sociální, lékařstvím Kubánské Lékařské Federace. Proto byla vytvořena venkovská zdravotní služba a absolventi lékařských škol byli povinni v ní 1 rok působit. Lékařská centra byla roku 1964 změněna v polikliniky a každá z nich pokrývala populaci mezi 25-30 000 obyvateli. O 3 roky později vláda spojila 3 zdravotní systémy (veřejný, společné pomoci a soukromý) a vytvořila Národní zdravotní systém. V 70. letech byly lékařské týmy pověřeny zmapovat podmínky v dané oblasti, vytvořit databázi s údaji, např. o úmrtnosti, či rizikových skupinách. Jenže praxe neodpovídala teorii, a tak roku 1984 Fidel Castro, volně přeloženo, zavedl Program rodinných lékařů, díky němuž poslal lékaře a zdravotní sestry do každého městského bloku i vzdálených lokalit, čímž zajistil důkladné

monitorování zdraví, propagaci zdravého životního stylu, detekci rizikových faktorů, prevenci a léčbu nemocí a rehabilitační centra v celé zemi. Tento systém zdravotníků byl podpořen narůstajícím počtem zdravotních zařízení, výzkumných center a biotechnologického průmyslu. Zmíněný systém byl velice nákladný na finanční prostředky, nicméně se ukázalo, že na druhou stranu přinesl úspory díky snížení počtu hospitalizovaných pacientů, operací či vynaložených léků. Ovšem 90. léta, poznamenaná rozpadem SSSR, znamenala pro kubánský zdravotní systém velkou ránu. Společně s trvajícím obchodním embargem z USA vzrostly transportní i jiné náklady spojené s dodávkou léků a lékařských potřeb. Např. veřejné zdravotní výdaje mezi lety 1994 až 2000 vzrostly o 59 %, což je relativně hodně. Nicméně prohloubení vztahů mezi Kubou a Venezuelou od roku 2000 opět nastartovalo zchátralý systém. Byly vytvořeny plány na rekonstrukci 400 poliklinik, 50 zařízení terciární péče a vylepšení technologií. Následně byla poslána třetina doktorů do Venezuely výměnou za ropu, což snížilo počet lékařů na lokálních úrovních, a proto došlo k větší flexibilitě dané místními potřebami. Např. poliklinika v Havaně získala větší lidské i materiální zdroje pro zlepšení zdravotní péče a následnému snížení nákladů díky prevenci a včasnému zásahu (Feinsilver, 2009). V současnosti kubánská vláda pracuje na zefektivnění zdravotnictví a snižování nákladů. Pro upřesnění, např. výdaje na zdravotnictví z roku 2009, dosahující 206 mil. USD, klesly v roce 2011 na 190 mil. USD (Orsi, 2012). Na druhou stranu příjmy z exportu lékařských a biotechnologických produktů se mezi lety 2007-2008 pohybovaly mezi 300 a 350 mil. USD a v roce 2009 vystoupaly na 520 mil. USD (Global Security, 2013).

3.3 Zemědělství

Zemědělství na Kubě by se dalo rozdělit na 2 zcela odlišná období, přičemž druhé, poznamenané pádem železné opony, lze rovněž vymezit na 2 časové úseky. Od dob španělské kolonizace lze hovořit o monokulturní agrikultuře. Hlavní plodinou byla totiž pouze cukrová třtina, na které závisela ekonomika země. Pokud byly příhodné klimatické podmínky a zároveň výhodná situace na světovém trhu s cukrem, Kubě se dařilo a ekonomicky rostla. Ovšem pakliže byl ostrov poznamenán hurikánem či pádem cen cukru na světových trzích, ekonomika se naopak propadala a většinou docházelo i k narůstajícímu tlaku na vládu, která mu nakonec podlehla a skončila. Pro lepší představu, např. v prvních letech vlády Gerarda

Machada došlo k poklesu cen cukru ve světě a i když byla jeho politika do té doby úspěšná a byl mezi Kubánci oblíbený, tento vnější zásah předznamenal konec jeho moci.

S příchodem Fidela Castra se však zemědělství na Kubě začíná značně měnit. Jeho vláda sloučila vyvlastněné zemědělské pozemky do velkých státních farem a pokusila se diverzifikovat tradiční cukrovou monokulturu. Ovšem cukr se i přesto ukázal jako klíčová komodita, skupovaný sověty za ceny vyšší než na světových trzích, čímž byl onen průmysl dotován. Rovněž se však stal ohromně neefektivním a jeho náklady přesahovaly náklady jiných světových producentů. Nicméně pád SSSR znamenal pro zemědělství Kuby těžkou ránu, která měla za následek pokles zemědělské produkce o 54 % a pokles zemědělského vývozu o více než polovinu.

Muselo zákonitě dojít k vládním opatřením, která by opět nastartovala oslabené zemědělství. Roku 1993 vláda transformovala státní farmy do tzv. „Undades Basicas de Producción Cooperativas“ neboli základních jednotek kooperativní produkce. Pravomoc rozhodovat o produkci stále patřila státním podnikům, které rovněž diktovaly, které komodity mají být produkovány, dále poskytovaly sběr, dopravu a ostatní služby spojené s produkcí. Ovšem tyto jednotky mohly vymezit určité parcely, na kterých pěstovaly plodiny pro vlastní spotřebu. Zemědělství pracovníci toto rozhodnutí přivítali se značným entusiasmem, ovšem dostupnost potravin byla stále kritická. To neplatilo na černém trhu, kde se však obchodovalo s americkým dolarem. O rok později byla situace na svém kritickém maximu, a proto vláda zavedla tzv. Mercados Agropecuarios, volně přeloženo farmářské trhy, kde zemědělci mohli prodávat nadbytečnou produkci, respektive vyšší než státem povinné kvóty, za tržní ceny, ovšem v pesech. Do roku 1996 tento krok přinesl 17,3% růst v ne-cukrové produkci. Avšak zemědělcům se nedostávalo paliva, hnojiv, pesticidů a herbicidů, a tak byly na mnoha místech traktory nahrazeny tažnými zvířaty. Jiným problémem byl nedostatek zemědělských potravin v městských částech, což vyřešil vládou zavedený program na městské zemědělství, který podporoval jak zahrady pro soukromé, tak i komerční využití. Problém byl vyřešen a navíc se zvýšila zaměstnanost, jelikož tento program vyžadoval i zvýšení pracovní síly. Růstu v zemědělském sektoru rovněž pomohly zahraniční investice. Ty představovaly pro tento sektor kolem 10 % a primárně byly vynaloženy na citrusy, tabák a zpracování potravin. Téhož roku byl ve Spojených státech podepsán tzv. Cuban Liberty and Democratic Solidarity Act“ který upravil postavení embarga v americkém právu. Doposud bylo možné jej zrušit kterýmkoli prezidentem, ovšem nyní, díky této smlouvě, k tomu byl nutný i souhlas kongresu, tudíž i kdyby nastoupil do úřadu prezident, který by chtěl embargo zrušit, bez podpory

kongresu by se mu to nepovedlo. Pro Kubu z toho vyplývá, že pro zrušení embarga by musela přesvědčit i kongres Spojených Států. O 4 roky později došlo k další změně legislativy, když byl podepsán tzv. Trade Sanctions Reform and Export Enhancement Act, který umožnil americkým firmám prodávat potraviny a léky na Kubu, čímž se tento ostrovní stát stal v té době 30. největším exportním trhem USA (FAS/USDA,2008).

Co se týká zemědělské produkce od roku 2000 až do roku 2011, cukrová třtina stále vévodí statistikám v rámci celkové produkce dle váhy v metrických tunách. Mezi další nejdůležitější komodity *dle FAO*¹ patří rajčata, kravské mléko, rýže a zelenina. Konkrétní údaje za toto období u 5 nejdůležitějších komodit lze vyčíst z níže uvedených tabulek.

Z Tab. 3. 13 je patrné, že množství produkce cukrové třtiny (v metrických tunách, MT) se během let 2000 až 2011 vyvíjelo ve střídavých trendech. Je názorně vidět, že produkce z počátku klesala, což ovšem vyvrací výjimky jako v roce 2002 a 2004. Poté následoval nárůst až do roku 2009 a strmý pád o rok později, který lze přičíst negativním dopadům hurikánů na ostrovní zemědělství. Nicméně v roce 2011 Kuba vypěstovala a sklídila více cukrové třtiny, než v roce předchozím, proto lze určit pozitivní trend, dokud nebude ostrov opět postižen hurikány či jinou přírodní katastrofou. Každopádně ve srovnání, jak je možno vyčíst z dalších tabulek, cukrová třtina představuje pro Kubu zemědělskou komoditu číslo 1 a její vývoj bude záviset, kromě přírodních podmínek také i na vývoje světové ceny cukru, která determinovala hospodářskou situaci Kubu de facto po celou dobu jejího vývoje.

Tab. 3. 13: Produkce cukrové třtiny (2000-2011) v MT

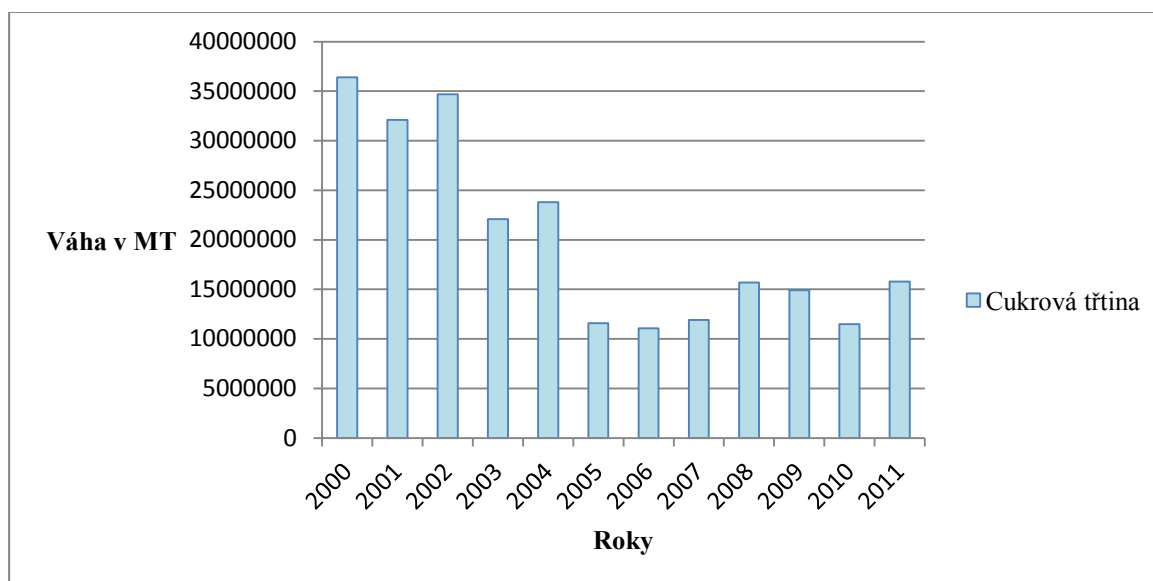
Cukrová třtina (2000-2011) v metrických tunách	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	36400000	32100000	34700000	22100000	23800000	11600000
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	11060000	11900000	15700000	14900000	11500000	15800000

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování¹

Pro názornější popis vývoje produkce cukrové třtiny byl využit sloupcový graf, viz Graf 3. 2. Lze vidět klesající tendenci v první polovině sledovaného období a posléze střídavý trend v závislosti na nepříznivých přírodních podmínkách.

¹ FAO: Organizace pro výživu a zemědělství v rámci OSN

Graf. 3. 2: Produkce cukrové třtiny (2000-2011) v MT

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování

FAO řadí zeleninu jako druhou nejvýznamnější komoditu. Její vývoj je poněkud jednodušší oproti cukrové třtině, jelikož, až na výjimku z roku 2004 tato komodita rostla a od roku 2006 klesala až na hodnotu 724,085 tis metrických tun za rok, viz Tab. 3. 14.

Tab. 3. 14: Produkce zeleniny (2000-2011) v MT

Zelenina (2000-2011) v metrických tunách	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	951200	1228120	1723410	1930870	1815880	1850000
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	981543	922601	828000	824872	807507	724085

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování

Pokud do trendu produkce rajčat není zahrnuta změna mezi lety 2000 a 2001, vývoj měl rostoucí tendenci až do roku 2005, kdy dosahoval maxima 802,6 tis. metrických tun za rok, viz Tab. 3. 15. Poté následoval pokles, který byl zabrzděn rokem 2009, jenž byl však zasažen hurikány a v následujícím roce produkce opět klesla, aby se o rok později opět navýšila. Sice jde o velice krátké období na určení predikce, nicméně pakliže nebyl rok 2011 výjimkou, rovněž u rajčat se očekává pozitivní trend.

Tab. 3. 15: Produkce rajčat (2000-2011) v MT

Rajčata (2000-2011) v metrických tunách	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	554300	452700	496000	643700	788700	802600
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	636000	627900	575900	750000	517040	601000

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování

Vývoj produkce kravského mléka mezi lety 2000 až 2005 střídavě rostla i klesala. Poté došlo k pozitivnímu trendu, který však skončil rokem 2011 v poklesu, viz Tab. 3. 16. Lze tedy těžko odhadovat další vývoj.

Tab. 3. 16: Produkce kravského mléka (2000-2011) v MT

Kravské mléko (2000-2011) v metrických tunách	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	614098	620675	589742	607500	512700	353200
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	415200	485100	545500	600300	629500	599500

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování

Jako poslední z 5 nejdůležitějších zemědělských komodit *uvádí FAO* rýži. Vývoj její produkce do roku 2003 rostl, poté klesal po 2 roky, aby opět pozvolna rostl do roku 2009, kdy Kubu postihly devastující hurikány, viz Tab. 3. 17. Proto lze vypočítat nižší hodnoty za rok 2010, jež jsou však doplněny rapidním růstem v následujícím roce, proto lze předpokládat navyšující hodnoty produkce rýže i do dalších let.

Tab. 3. 17: Produkce rýže (2000-2011) v MT

Rýže (2000-2011) v metrických tunách	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	552800	601000	692000	715800	488900	367600
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	434200	439600	436000	563600	454400	566400

Zdroj: Faostat, 2013, vlastní zpracování

Mezi další nejčastější komodity patří sladké brambory, dýně, maniok, brambory, mango, guavy, pomeranče, banány, Yautiy, hlávková zelenina, grapefruity, Yamy, kukuřice, okurky a nakládané okurky, cibule, fazole a Papaya.

3.4 Turistický průmysl

Turistický průmysl v kombinaci se samostatně výdělečnou činností vytvořil v roce 1997 přibližně 130 000 nových pracovních míst. Jednalo se zejména o práci v hotelech, restauracích, muzeích, obchodech se suvenýry, zábavních centrech, nočních klubech, cestovních kancelářích, na letištích, a také v soukromém sektoru poskytujícím služby pro turistiku a volný čas. O práci tohoto zaměření byl veliký zájem, už kvůli interakci s cizinci a přístupu k dolaru. I proto se odhad pracovních míst v roce 2007 rovnal 587 000. Což v té době představovalo 11 % všech pracovních míst. Mzdy byly vypláceny v Pesech, nicméně za své služby dostávali spropitné v dolarech. V reakci na tento trend roku 2005 Ministr pro cestovní ruch zakázal jakékoli spropitné v dolarech, dary či pozvánky na večeři.

Samostatně výdělečná činnost vedla ke vzniku malých podniků jako např. restaurace, autodílny, taxi služba, video produkce a tzv. “casas particulares“, nocležích se snídaní. Znamenalo to druhý způsob, jak získat americké dolary a navíc tak byly poskytovány služby, které si vláda nemohla dovolit zřídit. Díky turismu došlo i k rozvoji neformální ekonomiky, např. taxi služba bez licence, prodej cestovních příruček a další práce provozované na ulici poskytující různé služby pro cestovní ruch.

V rámci konkurenceschopnost, aby nebyla turistům poskytována pouze unikátní zkušenost, ale i kvalitní zázemí, vláda nechala vystavět místa ke stravování, kulturní, rekreační a zábavní komplexy a začala se zlepšováním infrastruktury. S narůstajícím turismem se zvyšoval i tlak na hotelové služby. Patrná byla zejména změna mezi lety 1998 a 2000. Původně na Kubě existovalo zhruba 7 % pětihvězdičkových hotelů, 30 % čtyřhvězdičkových a zbytek s horší kvalitou. O 2 roky později se však toto rozdělení téměř obrátilo a přibližně 64 % hotelů mělo 5 či 4 hvězdičky. Rovněž počet casas particulares se v tentokrát čtyřletém období od 1998 po 2002 zvýšil z 1537 na 4980 (Taylor, McGlynn, 2009).

V roce 2012 byl překonán plán Ministerstva pro cestovní ruch, který sliboval 2,9 milionu zahraničních návštěvníků. Letos se plánuje přesáhnout 3 miliony, což, podle vyjádření ministra Manuela Marrera, nebude žádný problém. Obchodní embargo z USA stále negativně ovlivňuje kubánskou ekonomiku, nicméně restrikce z jejich strany týkající se cestovního ruchu se daří snižovat, a proto se očekává nárůst turistů. Rovněž, oproti předešlému vývoji, soukromý turistický průmysl již spolupracuje se státním, čímž poskytuje mnohem více služeb. V současnosti na Kubě funguje 300 státních hotelů s 60 000 pokoji a 700 soukromých s 4 280 pokoji. Jedná se zejména o výsledek politiky prezidenta Raula Castra, který si uvědomuje důležitost cestovního ruchu, jenž je druhým největším zdrojem příjmů kubánské ekonomiky. I proto je součástí jeho reformního balíčku, díky němuž by měl cestovní ruch na Kubě růst (Tourism-Review, 2013).

3.5 Energetika

Vývoj energetiky na Kubě je *dle Cereija* členěn na 3 klíčová období. 1959 až 1989, poté 1990 až 1997 a od 1998 po současnost. V roce 1959 na Kubě existovaly 4 firmy, které zajišťovaly dodávky elektřiny, Compañia Cubana de Electricidad, spravující východní část provincie Pinar del Rio, Havanu, Matanzas, Las Villas, Camaguey a jižní část provincie Oriente. Hernandez y Hermanos pokrývala západní část provincie Pinar del Rio, města Trinidad a Casilda a několik měst v provincii Las Villas. Tabares spravovala severní a centrální část Pinar del Rio a Islas de Pinos, jak již z názvu vyplývá, zajišťovala dodávky pro Islas de Pinos. Všechny byly regulovány komisí pro veřejné služby pod Ministerstvem komunikací. Co se týká samotných energetických jednotek, které vyráběly elektřinu, jejich původ se změnil od období před rokem 1959. Doposud se pracovalo s kotli, turbínami a generátory ze Spojených států a ze Spolkové republiky Německo. Nahradila je zařízení Sovětského svazu, Československa, Francie a Japonska. O 30 let později tedy Kuba disponovala celkem 44 energetickými jednotkami v 18 elektrárnách. Jejich rozdílná doba užívání a původ znamenaly rozdíl v účinnosti. Pro výrobu elektrické energie byla velice potřebná ropa, jejíž spotřeba pro tyto účely představovala zhruba 40 milionů barelů, respektive více než polovinu celkové spotřeby ropy v roce 1989. Z toho 1,2 milionu barelů bylo z domácí ropy, která však obsahovala síru, která způsobovala korozi. Co se týká instalovaného výkonu elektrické energie na osobu v roce 1989, ten představoval 290 wattů.

Tehdejší systém měl svá negativa, např. závislost na dovážené ropě, neúčinnost, špatné podmínky distribučního systému a nízkou spolehlivost. Za zmínku stojí počet zaměstnaných v sektoru, který činil 29 000, což je relativně hodně. Rozložení spotřeby bylo rozděleno následovně. 60 % bylo využito pro průmyslové účely, 25 % pro domácnosti, 8 % pro komerční účely a 4 % v zemědělství.

Od roku 1990 začíná 2. významné období energetiky na Kubě. Po pádu SSSR došlo k redukci dovážené ropy na 41 % původního množství. To mělo za následek výpadky dodávek elektřiny, tzv. „apagones“. Občané se bouřili a házeli kameny do oken a vládě bylo jasné, že je třeba podniknout nezbytná opatření. Začala se tedy ve větší míře využívat domácí ropa. Při vysokých teplotách uvolňovala kyselinu sírovou, která ničila kotle energetických jednotek a další komponenty. To mělo za následek poškození několika jednotek v tepelných elektrárnách. Spotřeba energie poklesla, i tak bylo v průměru pouhých 300 dní bez výpadku. V té době fungovaly 4 ropné rafinerie ležící v Cabaiguan, Cienfuegos, Havaně a v Santiago de Cuba. Jejich kapacita zpracování surové ropy činila 11 milionů tun, zhruba 63 milionů barelů, ovšem kvůli častým poruchám a nedostatku náhradních dílů zpracovaly ročně pouhých 7 milionů tun. Negativa výroby elektrické energie oproti rokům 1959 až 1989 byla vesměs podobná. Opět systém narážel na nízkou spolehlivost a účinnost a závislost na dovážené ropě. Rozdílem bylo větší měřítko využití domácí ropy, která způsobovala četné škody na zařízení.

Následující období 1998 až 2008 mělo kladné i negativní výsledky. Došlo k vylepšení celého systému, ovšem zastaralost energetických jednotek a pokračující využívání domácí ropy mělo za následek výpadky v mnoha velkých elektrárnách. Systém výroby elektrické energie připadl společnosti Union Electrica, která pokrývá 95 % celkové produkce na Kubě. Má celkem 17 elektráren, z toho 7 hlavních. Využívají topný olej s nízkým obsahem síry. V průběhu let docházelo k modernizacím elektráren. V roce 2005 kubánská vláda nakoupila několik tisíc malých generátorů z Jižní Koreje, Německa a Španělska. Konkrétně od firem Hyundai, Daimler Benz a Guascor. Jednalo se o investici ve výši 1,2 mld. dolarů. Původně byla využívána motorová nafta, později však topný olej. Účelem bylo zvýšení energetické účinnosti, respektive dosažení vyšší produkované energie za stejného množství vstupů (Cereijo, 2010).

Energetika představuje pro Kubu klíčový sektor, který si prošel od konce 50. let do současnosti 3 rozdílnými obdobími. Nejprve došlo k výměně zastaralého zařízení

z předrevolučního období, což zvýšilo instalovaný výkon a energetickou účinnost s vyšším objemem produkované energie. Ovšem po pádu SSSR došlo k velkému útlumu, který měl za následek snížení množství dovážené ropy a výpadky dodávek elektřiny a s tím spojenou nespokojenost veřejnosti. Nicméně od roku 1998, díky klíčovým dohodám s Venezuelou o dodávkách ropy, viz následující kapitola, se situace na Kubě rapidně zlepšila a taktéž nákup zařízení např. z Jižní Koreje či Německa pomáhá k rozvoji tohoto sektoru.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, ekonomika Kuby stojí převážně na energetice, zdravotnictví, zemědělství a cestovním ruchu. Všechny 4 sektory prošly radikálními změnami od předrevolučních dob a nyní jsou skutečně hnacím motorem národní ekonomiky. Energetika dnes využívá novější zařízení pro vyšší energetickou účinnost, zemědělství se z monokulturního mění na multikulturní, ve kterém má podíl cukrové třtiny na celkové zemědělské produkci klesající trend a do popředí se dostávají plodiny jako např. rajčata či rýže. Zdravotnictví, jak již bylo zmíněno dříve, prošlo mnohými reformami a z nákladného odvětví z porevolučního období se přeměnilo ve flexibilní, které využívá nejmodernější metody a postupy, což z něj činí jedno z nejlepších zdravotnictví na světě. Rovněž i cestovní ruch zaznamenal rozdílná období od porevolučních let a díky otevřenější politice Raula Castra, jak již bylo zmíněno v předchozí i této kapitole, počet turistů a s ním rostoucí příjmy z cestovního ruchu, příznivě přispívají k růstu kubánské ekonomiky.

Celkově se tedy dá říct, že všechny 4 hlavní sektory ekonomiky čeká pozitivní růst a, jak bude zmíněno v následující kapitole, rozvoj kubánské ekonomiky bude vzkvétat s rozvojem vnějších vztahů s novými a staronovými obchodními partnery.

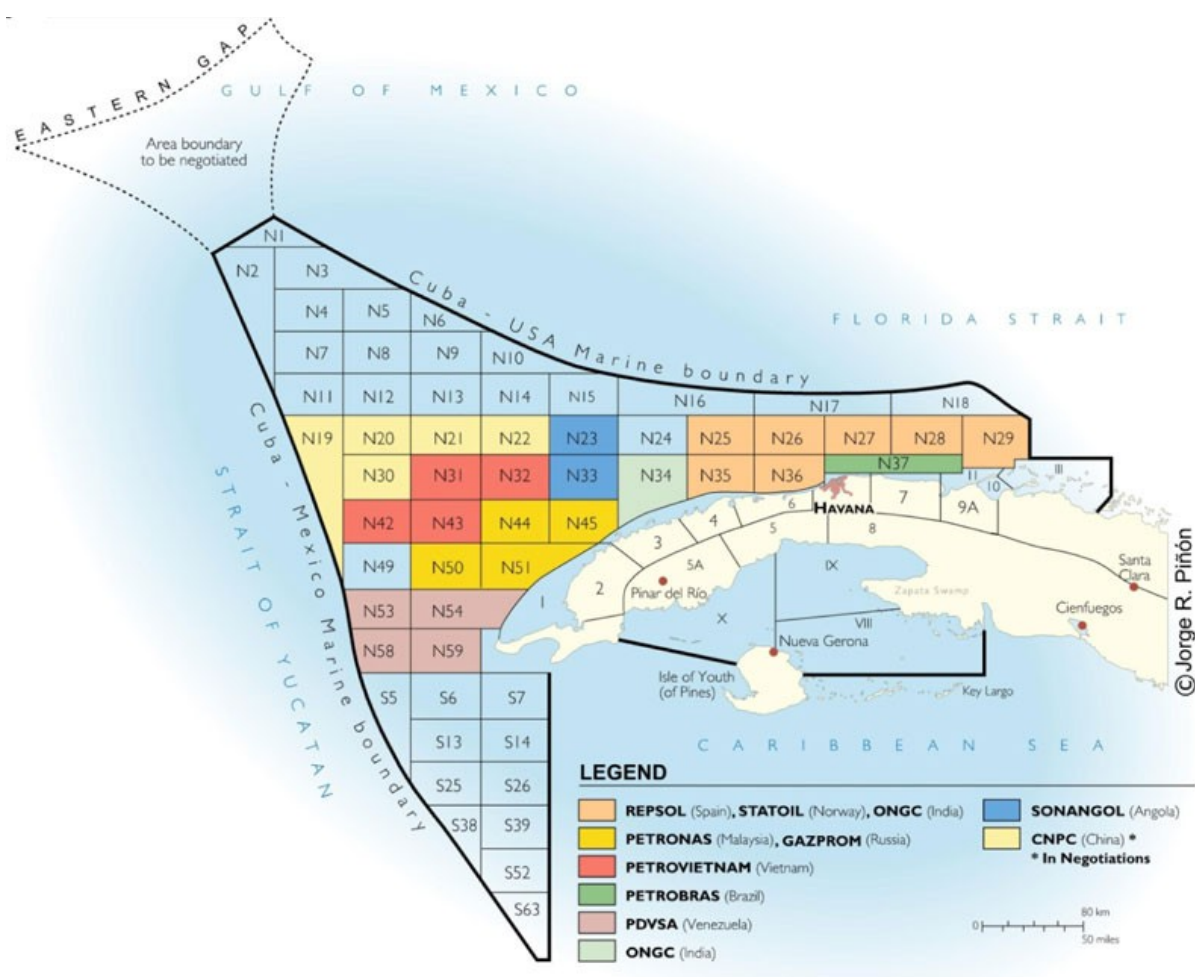
4 Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, mezi nejdůležitější sektory kubánské ekonomiky patří energetika, zdravotnictví, zemědělství a cestovní ruch. V této kapitole je nejprve samostatně rozpracována energetika, konkrétně ropný potenciál a obnovitelné zdroje, a poté jsou de facto všechna zásadní odvětví národní ekonomiky rozebrána na konkrétních případech v rámci vnějších vztahů s nejdůležitějšími obchodními partnery Kuby. Na tyto 2 podkapitoly následně navazuje podkapitola 4.3, jakožto praktická část této práce, která porovnává a kvantifikuje zapojení Kuby do světové ekonomiky a vyhodnocuje její vnější vztahy s hlavními obchodními partnery.

4.1 Ropný potenciál a obnovitelné zdroje

Již řadu let se spekuluje o ohromných zásobách ropy u pobřeží Kuby v Mexickém zálivu. U.S. Geological Survey odhadují, že severozápadně od ostrova mohou být rezervy odpovídající až 4,6 mld. barelů. Na druhou stranu státní podnik Cubapetroleo zmíněné rezervy odhaduje až na 20 mld. barelů. V roce 2011 Kuba otevřela 5 průzkumných vrtů a o rok později firma Repsol jeden v bloku N26 (EIA, 2012). V současnosti s Kubou spolupracují taktéž společnosti jako Petrobras, Statoil, Gazprom, CNPC a další, jak lze vyčíst z Obr. 4. 1.

Obr. 4. 1: Podmořské zásoby ropy

Zdroj: Drilling Contractor, 2011, vlastní zpracování

Pro výhled do budoucna v rámci zdrojů energie, zahrnující zmíněnou ropu a obnovitelné zdroje, je využita studie Mezinárodní agentury pro atomovou energii, IAEA z roku 2008. Jako základna je zvolen rok 2002, energetická situace v daném roce a předpoklady pro 4 různé scénáře dle tabulky níže. První varianta, REF, počítá s pokračováním dosavadní situace. Druhá, FOS, předpokládá intenzivní využití fosilních paliv z mořských rezerv v Mexickém zálivu. Třetí, REN, je postavena na intenzivním využívání obnovitelných zdrojů na základě politik stanovených pro jejich využití a čtvrtá varianta, MIX, zahrnuje mix předpokladů variant FOS a REN a dodatečných změn v energetické matici (IAEA, 2008). Bližší informace jsou uvedeny v Tab. 4. 1.

Tab. 4. 1: Předpoklady predikce IAEA

Energetický zdroj	Scénář	Předpoklady, omezení a další podmínky
Surová ropa a zemní plyn	REF	Produkce poroste průměrnou roční mírou 5%, bude pouze na pevnině a surová ropa a zemní plyn mohou být použity pro výrobu elektřiny.
	FOS	Pevninská produkce poroste průměrnou roční mírou 5%. 641 mil. tun surové ropy a 16 mld. m ³ zemního plynu bude k dispozici z mořských rezerv. Surová ropa a zemní plyn mohou být použity pro výrobu elektřiny a pevninská surová ropa bude moci nahradit dováženou surovou ropu v rafineriích.
	REN	Produkce poroste průměrnou roční mírou 5%. Pro výrobu elektřiny použity pouze současné kapacity surové ropy. Zemní plyn může být použit pro výrobu elektřiny.
	MIX	Pevninská surová ropa a dostupné rezervy zemního plynu jsou vyčerpány v roce 2015. Z mořských rezerv je dostupná pouze polovina odhadovaného množství surové ropy a zemního plynu, 321 mil. tun, respektive 8 mld. m ³ . Surová ropa a zemní plyn mohou být použity pro výrobu elektřiny.
Vodní energie	REF, FOS	Potenciál není plně využit (max 100 MW)
	REN	Potenciál je plně využit (až 400 MW)
	MIX	Potenciál není plně využit (max 250 MW)
Solární energie	REF, FOS, REN, MIX	Omezené využití ve venkovské elektrifikaci.
Větrná energie	REF, FOS, REN	Odhadovaný potenciál až 1 200 MW.
	MIX	Omezené využití definovaného potenciálu (max 500 MW)
Nukleární energie	REF, FOS, REN	Není uvažováno
	MIX	Může být zavedena

Zdroj: IAEA, 2008, vlastní zpracování

Tab. 4. 2: Varianta REF (2002-2025)

Produkce						
Zdroj energie	2002	2005	2010	2015	2020	2025
Zemní plyn	21,4	23,9	28,8	31,6	33,1	34,6
Ropa	142,1	171,5	192,6	264,9	311,8	394,5
Vodní energie	0,4	0,4	0,5	0,9	1	1
Biomasa z cukrové třtiny	93,8	105,5	105,5	105,5	105,5	105,5
Otop	11,7	10,1	2,8	1,6	0	0
Větrná a solární energie	0	0,1	1	1,1	1,4	1,9
Celkem	269,4	311,5	331,2	405,6	452,8	537,5
Dovoz						
Ropa	165,8	155,1	229,7	214	246,5	286,8
Uhlí	0,5	0,5	0,7	0,8	1	1,3
Celkové zdroje	435,7	467,1	561,6	620,4	700,3	825,6
Podíl energetických zdrojů v %						
Zemní plyn	4,9	5,1	5,1	5,1	4,7	4,2
Ropa	70,7	69,9	75,2	77,2	79,7	82,5
Uhlí	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Vodní energie	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Biomasa z cukrové třtiny	21,5	22,6	18,8	17	15,1	12,8
Otop	2,7	2,2	0,5	0,3	0	0
Větrná a solární energie	0	0	0,2	0,2	0,2	0,2

Zdroj: IAEA, 2008, vlastní zpracování

Varianta REF, viz Tab. 4. 2, ukazuje jako hlavní zdroje energie ropu, biomasu a zemní plyn. U obnovitelných zdrojů energie jako větrná a vodní se předpokládá zvyšující využití, ovšem v porovnání s hlavními zdroji energie jde jen o nepatrné hodnoty. Jak je již zmíněno v předpokladech varianty REF, tento vývoj nebude ovlivněn žádnou výraznou změnou v zásobách energie. Dovoz ropy bude i nadále sehrávat důležitou roli a dřevo na spalování přestane být využíváno o roku 2020.

Tab. 4. 3: Varianta FOS (2002-2025)

Produkce						
Zdroj energie	2002	2005	2010	2015	2020	2025
Zemní plyn	21,4	24	28,8	111,6	122	136,6
Ropa	142,1	171,5	192,6	448,5	506,2	599,4
Vodní energie	0,4	0,4	0,5	0,9	1	1
Biomasa z cukrové třtiny	93,8	105,5	105,5	105,5	105,5	105,5
Otop	11,7	10,1	2,8	1,6	0	0
Větrná a solární energie	0	0,1	1	1,1	1,4	1,9
Celkem	269,4	311,6	331,2	669,2	736,1	844,4
Dovoz						
Ropa	165,8	155,1	229,7	20	33,6	47,3
Uhlí	0,5	0,5	0,7	0,8	1	1,3
Celkové zdroje	435,7	467,2	561,6	690	770,7	893
Podíl energetických zdrojů v %						
Zemní plyn	4,9	5,1	5,1	16,2	15,8	15,3
Ropa	70,7	69,9	75,2	67,9	70	72,4
Uhlí	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Vodní energie	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Biomasa z cukrové třtiny	21,5	22,6	18,8	15,3	13,7	11,8
Otop	2,7	2,2	0,5	0,3	0	0
Větrná a solární energie	0	0	0,2	0,2	0,2	0,2

Zdroj: IAEA, 2008, vlastní zpracování

Varianta FOS, viz Tab. 4. 3, ovšem na rozdíl od REF předpokládá s ohromnými zásobami ropy a zemního plynu na severozápad od ostrova, a tudíž jejich zastoupení mezi hlavními zdroji energie je ještě výraznější. Navíc rezervy zemního plynu mají oproti REF vyšší podíl. Biomasa bude ztrácet podíl, a to díky konstantním hodnotám a dřevo na spalování přestane být využíváno od roku 2020. Rok 2015 se uvádí jako skokový pro využití ropy.

Tab. 4. 4: Varianta REN (2002-2025)

Produkce						
Zdroj energie	2002	2005	2010	2015	2020	2025
Zemní plyn	21,4	24	28,8	62,1	63,9	106,8
Ropa	142,1	171,5	192,6	196,6	202,3	338,2
Vodní energie	0,4	0,4	0,5	7,7	7,8	7,9
Biomasa z cukrové třtiny	93,8	105,5	105,5	105,5	105,5	105,5
Otop	11,7	10,1	2,8	1,6	0	0
Větrná a solární energie	0	0,1	1,7	4	7,1	9,7
Celkem	269,4	311,6	331,9	377,5	386,6	568,1
Dovoz						
Ropa	165,8	155,1	226,8	212,4	241,7	278,9
Uhlí	0,5	0,5	0,7	0,8	1	1,3
Celkové zdroje	435,7	467,2	559,4	590,7	629,3	848,3
Podíl energetických zdrojů v %						
Zemní plyn	4,9	5,1	5,2	10,5	10,1	12,6
Ropa	70,7	69,9	75	69,2	70,6	72,8
Uhlí	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Vodní energie	0,1	0,1	0,1	1,3	1,2	0,9
Biomasa z cukrové třtiny	21,5	22,6	18,9	17,9	16,8	12,4
Otop	2,7	2,2	0,5	0,3	0	0
Větrná a solární energie	0	0	0,3	0,7	1,1	1,1

Zdroj: IAEA, 2008, vlastní zpracování

Varianta REN, viz Tab. 4. 4, oproti předchozím předpokládá s narůstajícím významem obnovitelných zdrojů jako např. vodní, větrná a solární energie. Ropa bude hrát nejdůležitější roli a zemní plyn bude dotahovat biomasu, což se uskuteční v roce 2025. Jak již bylo zmíněno dvakrát, dřevo na spalování nebude zahrnuto mezi zdroje energie od roku 2020.

Tab. 4. 5: Varianta MIX (2002-2025)

Produkce						
Zdroj energie	2002	2005	2010	2015	2020	2025
Zemní plyn	21,4	24	28,8	28,7	28,7	24,6
Ropa	142,1	170,7	179,2	492,9	554,5	659
Vodní energie	0,4	0,4	0,5	4,4	4,5	4,6
Biomasa z cukrové třtiny	93,8	105,5	105,5	105,5	105,5	105,5
Otop	11,7	10,1	2,8	1,6	0	0
Větrná a solární energie	0	0	0,7	0,7	0,7	0,7
Nukleární	0	0	0	9,8	19,6	29,4
Celkem	269,4	310,7	317,5	643,6	713,5	823,8
Dovoz						
Ropa	165,8	155,9	243,1	20,4	34,1	47,9
Uhlí	0,5	0,5	0,7	0,8	1	1,3
Celkové zdroje	435,7	467,1	561,3	664,8	748,6	873
Podíl energetických zdrojů v %						
Zemní plyn	4,9	5,1	5,1	4,3	3,8	2,8
Ropa	70,7	69,9	75,2	77,2	78,6	81
Uhlí	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Vodní energie	0,1	0,1	0,1	0,7	0,6	0,5
Biomasa z cukrové třtiny	21,5	22,6	18,8	15,9	14,1	12,1
Otop	2,7	2,2	0,5	0,2	0	0
Větrná a solární energie	0	0	0,1	0,1	0,1	0,1
Nukleární	0	0	0	1,5	2,6	3,4

Zdroj: IAEA, 2008, vlastní zpracování

Poslední varianta, s názvem MIX, viz Tab. 4. 5, představuje nejoptimističtější scénář pro Kubu. Dojde k nárůstu jak fosilních paliv, tak také obnovitelných zdrojů, a dokonce se počítá s využitím jaderné energie od roku 2015. I z tohoto důvodu dovoz energetických surovin ztratí na významu rokem 2015 a nukleární energie předstihne zemní plyn, u něhož se nepředpokládá s žádnými výraznými rezervami jako v případě ropy. Větrná a solární energie bude využívána ve velmi malé míře, stejně tak jako uhlí a rok 2015 se rovněž stane osudným pro dřevo na spalování.

Smyslem podkapitoly 4. 1 je nastínit 4 varianty energetického vývoje Kuby *pomocí již vypracované analýzy IAEA z roku 2008*, jakožto poslední dostupné predikce o tomto vývoji. Jelikož dosud nebyly potvrzeny odhady národní společnosti Cubapetroleo, o mořských rezervách v množství 20 mld. barelů, varianta FOS se tudíž zatím dle autora nedá považovat za pravděpodobnou a spíše, ve srovnání s odhadem U.S. Geological Survey, působí vysoce nadhodnoceně. Varianta REN se zdá být v tomto ohledu střednější, jelikož se zde nepočítá s mořskými zásobami, ovšem muselo by být dosaženo maximálního potenciálu obnovitelných zdrojů, což jednoznačně závisí na současných a budoucích vztazích, zejména s Čínou, Brazílií či Kanadou, které již v minulosti investovaly např. do rozvoje těžby ropy a zemního plynu, jak se lze později dočíst v podkapitolách 4.2.2, 4.2.4 a 4.2.7. Původní varianta REF, která nepočítá s využitím potenciálu zejména u vodní energie, je dle autora příliš pesimistická, už kvůli pozitivně se vyvíjejícím vztahům, jak bylo zmíněno u komentáře varianty REN. A nakonec poslední varianta MIX se od 3 předchozích liší zejména de facto kompromisem v rámci odhadů mořských zásob surové ropy a zemního plynu a omezeným využitím potenciálu větrné energie + zavedení nukleární energie od roku 2015, což autor nepovažuje za pravděpodobné. Tudíž v rámci shrnutí podkapitoly 4.1, na základě zmíněných informací, si autor dovoluje považovat za nejpravděpodobnější variantu REN.

Ovšem ta je zároveň postavena na zvyšujícím se dovozu levné ropy, který v současnosti stojí na Dohodě o integrační spolupráci z roku 2000, viz podkapitola 4.2.1, mezi Kubou a Venezuelou. V dubnu tohoto roku byl zvolen novým prezidentem Nicolás Maduro, který již od 8. března 2013 dočasně převzal Chávezovu funkci, Maduro byl dlouhá léta Chávezem podporován a dokonce i doporučen na post prezidenta, pokud by tuto funkci, dnes již zesnulý venezuelský prezident, nemohl vykonávat. Jeho protikandidát, kterým byl Henrique Capriles Radonski, jenž má rozdílné názory, a to zejména ve vztahu ke Spojeným státům, sice v dubnových volbách prohrál, ovšem americká vláda naznačila, že nehodlá uznat Madurovu vládu a vynutila si přepočít hlasů. I proto je nadále Dohoda o integrační spolupráci mezi Kubou a Venezuelou v sázce a záleží na vývoji následujících měsíců (RT, 2013).

4.2 Současné vnější vztahy

Vývoj kubánské ekonomiky byl vždy závislý na vnějších vztazích a zahraničním obchodu. Ať už šlo v počátcích o Španělsko či USA, nebo o tehdejší SSSR, každý vnější zásah měl silné projevy a záleželo na diplomacii té či oné vlády, která byla zrovna u moci. V současnosti je skladba nejvýznamnějších obchodních partnerů Kuby poněkud rozdílná od minulosti. Mezi 5 největších obchodních společníků Kuby patří Venezuela, EU-27, Čína, Kanada a Brazílie (Evropská Komise, 2012). I proto je následující podkapitola věnována vzájemnému obchodu s těmito státy. Pro doplnění je zde zmíněna i současná situace v rámci vztahů se Spojenými Státy, Španělskem a Ruskou federací. Mezi další významné obchodní partnery Kuby patří i Mexiko, Alžírsko a Vietnam (Evropská Komise, 2012).

4.2.1 Vnější vztahy s Venezuelou

Partnerství s Venezuelou patří mezi nejužší a nejvýznamnější v rámci zahraniční politiky Kuby. Motivů pro spolupráci existuje několik. Ze strany Kuby jde zejména o potřebu důvěryhodného partnera poskytujícího dodávky ropy za nízké náklady s tím spojené, který nahradil Spojené Státy, které na Kubu uvalily obchodní embargo, a také pro překonání ekonomické krize vzniklé rozpadem SSSR. Na druhé straně se jedná o potřebu zahraniční politiky, nezávislé na Spojených státech, přísun kvalitní pracovní síly v oblasti medicíny a získání strategického partnera v době multi-polární světové ekonomiky. Dosavadní proces spolupráce lze rozdělit na 2 fáze. První od konce 90. let končící rokem 2004 a druhá část začínající téhož roku vznikem Bolívarskeho svazu pro národy naší Ameriky, ALBA, která pokračuje dodnes. Opravdový základ tohoto partnerství byl stvrzen roku 2000, kdy Fidel Castro s Hugo Chavezem podepsali Dohodu o integrační spolupráci, která znamenala přísun nenákladné ropy na Kubu a lidské zdroje převážně v lékařských a sportovních oborech na Venezuelu. O 4 roky později došlo k vytvoření integrační organizace ALBA, jejímž členem se kromě zakládající Kuby a Venezuely stala i Bolívie, o 2 roky později Nikaragua, v roce 2008 Dominikánská republika a Honduras, Antigua a Barbuda, Svatý Vincent a Grenadiny a Ekvádor v roce 2009 (Romero, 2010).

Co se týká vzájemného obchodu mezi Kubou a Venezuelou, o tom vypovídají údaje v tabulce níže. Počáteční roky 1998 a 1999 byly zvoleny pro znázornění rozdílu, který nastal podpisem Dohody o integrační spolupráci, kterou podepsal Raúl Castro s Hugo Chávezem. Bohužel se autorovi nepodařilo sehnat data za roky 2001 až 2004 či 2009-2010.

Tab. 4. 6: Vzájemný obchod s Venezuelou

Vzájemný obchod (mil. USD)	Rok
388,2	1998
464	1999
912	2000
2500	2005
3200	2006
7100	2007
10975	2008

Zdroj: Romero, 2010, vlastní zpracování

Hodnota vzájemného obchodu v čase rostla a v roce 2008 činila téměř 11 mld. USD, viz Tab. 4. 6. Dokumentuje to významnou roli, kterou Venezuela sehrává, ovšem události posledních měsíců, zejména úmrtí Huga Cháveze a nejistota mezinárodního uznání vítěze prezidentských voleb Chávezem doporučeného Nicolase Madura, proti němuž vystupuje jako poražený protikandidát Henrique Capriles Radonski, který má oproti Madurovi opačné názory, zejména ve vztahu k USA, mohou současný vývoj změnit. Pokud bude Maduro uznán, změna se nepředpokládá, pokud bude zvolen Caprilés, naopak vzájemný obchod může poklesnout výrazně.

4.2.2 Vnější vztahy s Čínou

Pravděpodobně nejstrategičtějším partnerem Kuby je Čína, s níž probíhá spolupráce již více jak 52 let. Kuba byla vůbec první latinskoamerickou zemí, která uznala Čínu a jejich vztah byl od 1960 až do 80. let velice vřelý. Poté lehce ochladl kvůli rivalitě se SSSR, tehdy

klíčovým partnerem ostrovního státu. Od listopadu 1988 mezi sebou oba státy zrušily vízovou povinnost, což jistě vztahy více prohloubilo. Co se týká tehdejšího vzájemného obchodu, ten činil 600 milionů dolarů v roce 1990, ovšem o 5 let později představoval pouhých 270 milionů kvůli kolapsu cukrového průmyslu na Kubě. Téhož roku byla podepsána Dohoda o kulturní, vzdělávací, vědecké a technické spolupráci. Ovšem návštěva čínského prezidenta Jiang Zemina sehrála mnohem podstatnější roli v posílení hospodářské a politické aliance. Byla sepsána Dohoda o hospodářské a technické spolupráci, která Kubě poskytla 6,5 milionu dolarů, které byly poskytnuty bezúročně se splatností na 5 let. Čína rovněž garantovala dalších 200 milionů pro modernizaci a expanzi kubánských telekomunikací na místní úrovni. K tomu se obě strany dohodly na částce 24 milionů pro financování hotelu Miramar v Havaně. A v neposlední řadě podepsaly 4 bilaterální dohody v oblasti sportu, vzdělávacích stáží, námořních vztahů, prevenci daňových úniků a dvojímu zdanění. Roku 2003 naopak Fidel Castro cestoval do Číny, kde byl ujištěn, že dokud bude Kuba socialistickou zemí, vedenou komunistickou stranou, budou sdílet stejnou ideologii i víru a vzájemnou spolupráce bude ještě těsnější. Co se týká obchodu v těchto letech, Kuba i Čína se vzájemně velice dobře doplňovaly. Kuba vyvážela cukr, nikl a léky a Čína naopak rýži, fazole, elektrotechniku, průmyslové a textilní výrobky. V roce 2004 se konal v Číně mezinárodní veletrh pro investice a spolupráci. Kubánská delegace navrhla 41 společných projektů v oblastech lékařského vybavení, cukrových výrobků, rybolovu, nábytku a obuvnictví. Již tehdy firmy z obou zemí pracovaly na 10 projektech, z nichž 6 bylo na Kubě. V Číně byly projekty zaměřeny na lékařství, pokročilé medicínské vybavení, biotechnologie a genetické inženýrství. Díky společným projektům a úzké spolupráci došlo na Kubě k produkci niklu a kobaltu během následujících 4 let. Rovněž v roce 2004 přicestoval čínský prezident Hu Jintao na Kubu při zpáteční cestě ze summitu Asijsko-pacifické hospodářské spolupráce APEC, aby se sešel s Castrem a projednal další pokračování spolupráce. Během jednání byly podepsány dohody o spolupráci v oblastech zpracování niklu a nerostných surovin. Dále bylo dohodnuto, že Kuba bude ročně poskytovat 4 400 tun niklu. Čína investuje 500 milionů do továrny na produkci niklu v Moa. Dále garantuje desetileté prodloužení splatnosti půjček, které byly poskytnuty Kubě v 90. letech v době ekonomické krize. V neposlední řadě obdrží Kuba 6 milionů na nemocnice a materiál pro školní uniformy. K tomu byl Kubě nabídnut milion televizních souprav. Kuba zase podpořila návrh na zahrnutí Taiwanu pod politiku jednotné Číny. Roku 2005 Kuba podpořila tzv. Anti-secession Law, schválené čínským kongresem. Jedná se o jakousi legalizaci případného útoku na Taiwan, na což reagovaly zejména Spojené státy vydáním rezoluce kongresmana Henryho Hyda z téhož roku. Na oplátku se Čína postavila

Spojeným státům na zasedáních OSN a dalších mezinárodních akcích ohledně sankcí, které byly na Kubu uvaleny. Jak roste podpora Číny, Kuba se stává jejím předmostím v Karibiku (Erikson, 2005). Při druhé návštěvě prezidenta Jintao na Kubě došlo k prodloužení předešlých úvěrů, daru v hodnotě 8 mil. dolarů na obnovu po hurikánu, který zasáhl Kubu a ovlivnil zejména zemědělskou produkci. K tomu Hu nabídnul úvěr 70 mil. dolarů pro zdravotnictví a infrastrukturu. Návštěva rovněž umožnila společnosti China National Petroleum Corporation investovat 6 mld. dolarů do expanze rafinérie Cienfuegos, aby byla schopná produkovat 150 000 barelů denně a investice byla taktéž určena na konstrukci zkapalněného zemního plynu. V listopadu 2009 se Ministerstvo informací, společnost Grupo de la Electrónica a čínský gigant Haier dohodli na spolupráci, která zahrnuje výrobu počítačových součástek a domácích potřeb. Raul Castro navíc otevřel čínským exportérům nové možnosti, když zrušil restriktce na DVD přehrávače, mobilní telefony, počítače a další čínské výrobky. O 2 roky později byla podepsána memoranda o srovnání s investicemi do ropy a zemního plynu a dále bylo prodiskutováno bankovní a hospodářské plánování, které napomůže k hlubší spolupráci a zejména synchronizaci ekonomik (Hearn, 2012).

Čína brání zájmy Kubu na mezinárodním poli a ohromné investice plynoucí na ostrov ve spojení s podobnou ideologií vytváří jedinečné pouto mezi oběma zeměmi. Je očividné, že motivy Číny směřují k získávání důležitých surovin a vysoce kvalitní biomedicíny. Naopak Kuba získává velice snadno zahraniční kapitál, díky kterému může rozvíjet ekonomiku a získat potřebné technologie pro těžbu potenciálních rezerv ropy a zemního plynu. Vřelé vztahy jsou příznivé i pro spolupráci soukromých firem na obou stranách, tudíž i zde autor odhaduje pozitivní vývoj.

4.2.3 Vnější vztahy s USA

Kuba a Spojené státy jsou již déle než půl století odloučeni obchodním embargem, které bylo uvaleno na ostrovní stát 19. října 1960, jak je již zmíněno v kapitole číslo 2. Ovšem v posledních letech se obě země pomalu ale jistě přibližují. Roku 2000 byla udělena výjimka pro zemědělské potraviny a léky. O 8 let později předal Fidel Castro prezidentský post svému bratrovci Raulovi, což ve spojení se zvolením Baracka Obamy jako nového amerického prezidenta může znamenat pro vztah Kubu a USA blýskání na lepší časy. Obama již zrušil

několik restrikcí, které byly na Kubu uvaleny za vlády Georgie W. Bushe, ovšem k jistému narušení zlepšujících se vztahů došlo o rok později, kdy byl americký občan Alan Gross obviněn a usvědčen z pokusu o destabilizaci Castrova režimu. I přesto, roku 2011 povolil Barack Obama američanům cestovat na ostrov za vzdělávacími a náboženskými účely. Rovněž Raul Castro změkčuje restriktivní politiku cestování pro občany Kuby, např. zrušením povinnosti zvacího dopisu a výstupních víz pro cestování do cizích zemí s platností od 1. 1. 2013. Nejdůležitějším faktem v rámci obchodu mezi Kubou a USA je dovoz zemědělských plodin z USA, hlavně z Nebrasky, Oklahomy a Texasu, podpořený dovozem léků (Hanson, Lee, 2013). Celkový import ze Spojených států za jednotlivé roky lze vyčíst z Tab. 4. 7.

Tab. 4. 7: Import z USA (2000-2011) v mil. USD

Import z USA (2000-2011) v mil. USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	7	7,2	145,9	259,1	404,1	369
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	340,5	447,1	711,5	532,8	367,9	363,3

Zdroj: Census, 2013, vlastní zpracování

Import ze Spojených států, viz Tab. 4. 7, měl od udělení výjimky na zemědělské produkty a léky z roku 2000 rostoucí tendenci, ovšem od roku 2008 klesá a neočekává se žádná průlomová změna v brzké době, jelikož import ze Spojených států začínají nahrazovat jiné země, jako např. Brazílie.

Hlavní překážkou zrušení embarga je rozdílný politický pohled na současnou situaci. Spojené státy chtějí pokračovat v embargu, dokud nedojde ke změně režimu a Kuba naopak usiluje o jeho setrvání za každou cenu. (Hanson, Lee, 2013). USA nelze vinit z tohoto postoje, protože lze logicky vyvodit obavy spojené s případnou ochranou amerických firem obchodujících s Kubou. Již jednou byly negativně postiženy turbulentní politickou situací. Pro připomenutí se jednalo o rok 1960, kdy Fidel Castro znárodnil veškerý americký majetek na ostrově. A rovněž intence Kuby mají své opodstatnění. Ekonomika se lépe a lépe vzpamatovává z 90. let, kdy došlo k velkému propadu kvůli pádu SSSR. Počet turistů z cestovního ruchu se zvyšuje, spekuluje se o možném obrovském zdroji ropy u pobřeží Kuby

a stávající režim má plnou kontrolu nad současnou situací na ostrově. Rovněž se prohlubují vztahy s Čínou a v rámci uskupení ALBA. Lze tedy vydedukovat, že zrušení embarga a plnohodnotné obnovení obchodních vztahů s USA není prioritou ani Raula Castra, ani Baracka Obamy. Vše nasvědčuje tomu, že Spojené státy zaspaly pravý moment pro obnovení plnohodnotných vztahů s Kubou a nyní budou muset ostrov přenechat konkurenci.

4.2.4 Vnější vztahy s Kanadou

Po úspěšné revoluci a uvalení obchodního embarga se Kuba musela poohlížet po nových obchodních partnerech, jelikož její tradiční zdroj, Spojené státy, byl již společnému obchodu uzavřen. Nabízela se varianta zahrnující země západní Evropy, ovšem vzdálenost nenahrávala nejsnadnějšímu průběhu. Naproti tomu geografická pozice Kanady, spojená s podobnými technologiemi, jazykem, kulturou a ekonomickou strukturou jako USA, vyhovovala ostrovnímu státu mnohem více. Kanada byla exportně zaměřená a kubánský trh pro ni představoval nové příležitosti, ovšem bylo třeba udržovat vřelé vztahy i se Spojenými státy, které byly naopak největším odpůrcem Kuby. Po revoluci byly zestátněny soukromé podniky, což zasáhlo i kanadské firmy, které byly částečně odškodněny (Ritter, 2010).

Od té doby až do 70. let plynula na Kubu skromná rozvojová pomoc, která byla přerušena rokem 1978, kdy došlo k vojenské intervenci Kuby v Africe. Co se týká zahraničního obchodu, kanadský export, od svých pomalých začátků v 60. letech, dosahoval vysokých hodnot od 1974 do 1986, přičemž vrchol v roce 1980 činil 871 mil. CAD. Oproti tomu import z Kuby představoval poměrně menší hodnoty. Navíc, import na Kubu mezi roky 1986-1991 klesal kvůli slábnoucímu Sovětskému svazu a následnému přerušení speciálních obchodních vztahů, které přinášely exportní ceny cukru a niklu nad světovou cenou a zároveň dovozní ceny ropy pod světovou cenou, nehledě na nikdy splacené obchodní úvěry. Nižší příjmy z vývozu a pokles dovozu byl znatelný pro léta 1990-1994. Od 1994 rostl dovoz z Kanady, mimo jiné, díky expanzivní politice a marketingovým úspěchům kanadských firem. Kanada se stala relativně důležitým obchodním partnerem Kuby. Export z Kuby do Kanady rovněž rostl mezi léty 1990 až 2006 díky expanzi niklu. Nesmírně vysoké ceny niklu mezi roky 2004-2008 pak vedly k rekordnímu exportu z Kuby, který v roce 2008 činil 879,402 mil. CAD. Hodnota obchodu však spadla v roce 2009, následujíc světovou krizi a pokles kubánské

ekonomiky (Ritter, 2010). Pro objasnění struktury rekordního exportu Kuby je využita Tab. 4. 8.

Tab. 4. 8: Obchod se zbožím mezi Kanadou a Kubou za rok 2008

Obchod se zbožím mezi Kanadou a Kubou v tis. CAD za rok 2008 (hlavní produkty)			
Kanadský export na Kubu		Kanadský import z Kuby	
Celkový export	446826	Celkový import	895242
z toho:		z toho:	
síra	90859	nikl	879402
pšenice	73897	tabák	2972
hrách	62013	nápoje	2858
uhlíčitán draselný	25369	rybí produkty	2155
zpracování dat	22416	hliník	1542
dopravní součástky	16175	olovo	524
důlní technika	14581	léky	251
produkty z mědi	14557	textilní produkty	110
sušené mléko	12656	umělecká díla	103
použité oblečení	12592	zelenina	91

Zdroj: Ritter, 2010, vlastní zpracování

V roce 2008, viz Tab. 4. 8, patřili mezi nejdůležitější zboží vzájemného obchodu ze strany Kanady síra, pšenice a hrách. Naopak položkou s největší hodnotou, která byla vyvážena do Kanady, byl nikl, který byl dále zpracováván v provincii Alberta.

Co se týká přímo zapojení kanadských firem v rámci Kuby některé z nich na Kubě drží významný podíl, např. společnost Sheritt International. Ta začala spolupracovat s Kubou od roku 1991 v rámci nákupu niklu pro své rafinerie ve Fort Saskatchewan v Albertě. O 3 roky později založili s Compania General de Niquel společný podnik, který dnes vlastní extrakci v Moa, zpracování a tavení, rafinerie na kov v Albertě a mezinárodní podnik. Kubánská vláda je zahraničním investorem v Kanadě jako částečný vlastník rafinerie na nikl. Prezident společnosti, Ian Delaney, rovněž vyjednal dohody s kubánskou vládou, které umožnily firmě Sheritt vstoupit do dalších sektorů ekonomiky, zahrnujíc elektrickou energii, ropu, zemní plyn, zemědělství, cestovní ruch, dopravu, komunikace a trh s nemovitostmi. Roku 2000 se firma stala významným diverzifikovaným konglomerátem na Kubě. Spojení

nalezišť niklu v Moa, části zpracovatelské kapacity Kuby a rafinerie v Albertě a přístup k atraktivním energetickým zdrojům, byl významný počín, ze kterého těží obě strany. Kuba získala trh pro vytěžený nikl a přístup ke zpracovatelským technologiím, které nahradily zastaralou americkou techniku z 50. let a Sovětskou z let 60. Zlepšila se tak produktivita, energetická účinnost, dopady na životní prostředí, zdraví a bezpečnost práce. Kuba je spolujednatel procesu od těžby, přes zpracování až po mezinárodní marketing. Rovněž tak získala nové technologie a manažerské dovednosti pro těžbu a využití zemního plynu a ropy plus výrobu elektřiny. Sherritt drží akcie v 11 sdílených kontraktech, přičemž ve 4 má 100% podíl, kde poskytuje služby a technickou asistenci, aby podpořil produkci ve specifických vrtech či otevřel nové. Zbýlých 7 kontraktů je na rozvoj ropných a plyných polí. Sherritt investoval 215 mil. CAD na výstavbu 2 integrovaných systémů na zpracování zemního plynu a výrobu elektřiny. V roce 2002 snížila společnost emise síry v oblasti Varadero, která je známá jako hotelové středisko. O 5 let později došlo k investici 1,25 mil. CAD pro zvýšení výroby elektřiny ze zemního plynu, což navýšilo instalovanou kapacitu na celkových 526 Mega watt. Mimo zdroje energie, Sherritt se zajímal i o jiné sektory ekonomiky. V roce 1998 nakoupil 37,5% podíl akcií mobilního operátora Cubacel za 38 mil. USD, ovšem poté jej prodal. Jeho menší část, Sherritt Green, se zaměřila na zemědělský sektor, konkrétně pěstování pestré řady zeleninových komodit pro turistický ruch a pravděpodobně export do Kanady. V rámci cestovního ruchu, Sherritt skoupil 25% podíl Las Americas Hotel a golfový resort ve Varaderu plus 12,5% podíl v Melia Habana Hotel. Firemní operace na Kubě rostly. Kapitálové výdaje za rok 2005 byly 237,2 mil. CAD, z toho 37,2 mil CAD do niklu, 122,1 mil. CAD do ropy a zemního plynu a 77,9 mil. CAD do výroby elektřiny. Provozní zisk představoval 540 mil. CAD v roce 2006. V roce 2008 činily výnosy 1,04 mld. CAD.

Zmíněné investice do cestovního ruchu mezi Kanadou a Kubou však nejsou novinkou. Cestovní ruch mezi těmito zeměmi hraje důležitou roli již od roku 1979. Navíc od r. 1990 do r. 2009 měla Kanada největší podíl z celkového počtu turistů na Kubě, viz Tab. 4. 9. V roce 2008 činily příjmy z turismu 2,538 mld. USD, z nichž 880 mil. USD představovaly příjmy z kanadských turistů. Naopak příjmy z kubánských turistů v Kanadě jsou prakticky nulové (Ritter, 2010).

Tab. 4. 9: Počet a podíl Kanadských turistů na Kubě (1990-2009)

Počet kanadských turistů na Kubě za období 1990-2009 v tis. za rok			
Rok	Celkový počet turistů	Kanadští turisté	
		Počet	Podíl na všech turistech (%)
1990	340,3	74,4	21,9
1991	424	81,1	19,1
1992	460,6	94,1	20,4
1993	546	114,8	21,0
1994	619,2	109,7	17,7
1995	745,5	143,5	19,2
1996	1004,3	162,8	16,2
1997	1170,1	169,7	14,5
1998	1415,8	215,6	15,2
1999	1602,8	276,3	17,2
2000	1774	307,7	17,3
2001	1774,5	350,4	19,7
2002	1686,2	348,5	20,7
2003	1905,7	452,4	23,7
2004	2048,6	563,4	27,5
2005	2319,3	602,4	26,0
2006	2221	604,3	27,2
2007	2152,2	660,4	30,7
2008	2348,3	818,2	34,8
2009	2429,8	914,9	37,7

Zdroj: Ritter, 2010, vlastní zpracování

V rámci období 1990 až 2009, viz Tab. 4. 9, lze pozorovat rostoucí trend počtu kanadských turistů směřujících na Kubu a zvyšující podíl mezi celkovým počtem turistů za dané roky. Důvodů je několik. Kuba je pro Kanadu ideální turistickou destinací, jelikož skýtá mnoho přírodních krás a je relativně levnější oproti Spojeným Státům, kam rovněž Kanadané rádi cestují. A v kombinaci se zájmem rozvíjet cestovní ruch jak ze strany Kuby, tak i Kanady, autor nepředpokládá žádný propad u nárůstu počtu turistů z Kanady, ani zvyšujícího se podílu na celkovém počtu turistů.

Ve spolupráci s Kubou je ovšem také kanadská vláda, která již od roku 1994 poskytuje Kubě rozvojovou pomoc. Celkový objem do roku 2008 činil 85 mil. CAD. Tato pomoc je pod správou tzv. Canadian International Development Agency. 38,2 mil CAD bylo poskytnuto na

bilaterální asistenci, 44 mil. CAD na partnerské programy s neziskovými organizacemi, univerzitami a ostatními organizacemi. Zbýlých 2,5 mil. CAD bylo alokováno do multilaterálních organizací. Konkrétněji, ekonomické programy v rámci partnerství se mimo jiné týkaly daňové správy malých podniků a ekonomického managementu. Pomoc se zaměřila také na dodávky potravin ve výši 5 mil. CAD, papír na sešity, učebnice a léky v hodnotě 14 mil. CAD. Dále bylo poskytnuto 1,7 mil. CAD pro iniciativy bojující za lidská práva (Ritter, 2010).

Kanada je pro Kubu významným partnerem zejména v souvislosti s niklem, ropou a cestovním ruchem. Již od 50. let minulého století nahrazuje svého jižního souseda, Spojené státy, a udržuje s ostrovním státem pozitivní vztahy. Není tak významným společníkem, jako např. Venezuela či Čína, ovšem své místo na největším ostrově Karibiku stále zaujímá.

4.2.5 Vnější vztahy s Evropskou Unií

Užší spolupráce mezi Evropskou unií a Kubou začaly až v 90. letech minulého století. Mezi roky 1993 a 2002, jelikož poté došlo k přerušení diplomatických vztahů na vládní úrovni, poskytlo Evropské společenství celkem 145 milionů eur, z čehož 90 mil bylo určeno na humanitární pomoc. Od 1998 se Evropské společenství zaměřilo na spolufinancování neziskových organizací a hospodářskou spolupráci se zeměmi Latinské Ameriky. V rámci Kuby došlo k vytvoření pracovních zákonů, fiskálním reformám a finančnímu managementu, který zavedl mezinárodní účetní standardy a podpořil finanční sektor navyšováním kapacity na úrovni centrální banky i bank komerčních. Dále byly zdokonaleny dovednosti podnikové správy kubánských manažerů a navázány kontakty mezi evropskými a kubánskými firmami. Neziskové organizace podpořily projekty a partnery v sektorech jako zemědělství, zdraví a vzdělávání. Program potravinové bezpečnosti poskytl finance ve výši 20 mil. eur a pomohl 500 000 Kubánců. Asistence zahrnovala také účast v programech jako INCO, zabývající se výzkumnými institucemi, ALFA představující síť univerzit, URBAL, síť měst, a další. Bilaterální spolupráce s členskými státy, které ovšem zdroj blíže neuvádí, se zaměřila na podporu sociálního sektoru, zdraví, vzdělávání, vědecké spolupráce, sociální bydlení, rozvoj měst a venkova, ochranu životního prostředí, humanitární a potravinovou pomoc, propagaci veřejné správy, obchodu a investic, plus kulturní aktivity. Rozvojová asistence EU,

prostřednictvím mezinárodních neziskových organizací, přinesla specifické know how a vytvořila struktury lokálních partnerů. Ovšem v roce 2003 došlo na Kubě k odsouzení 75 disidentů na celkových 1800 let za pouhý nesouhlas s tamním režimem, a tak se Rada EU rozhodla 5. 6. 2003, že omezí vládní návštěvy a sníží účast Kuby na kulturních událostech. Fidel Castro reagoval okamžitě tím, že zmrazí vztahy s každou ambasádou toho státu, který pozve jeho opozici na Národní dny. Rada podnikla další krok, kdy oznámila, že financování prostřednictvím vládních organizací bude pokračovat pouze, pokud bude mít přímé výhody pro obyvatelstvo, ekonomickou otevřenost a budou zavedeny reformy. Na to reagoval Castro tím, že zastavil veškerou pomoc z EU, a tak zrušil 22 projektů. Pouze pomoc od Organizace spojených národů, nadací, neziskových organizací, solidárních hnutí, autonomních regionů, místních vlád a soukromých společností mohla pokračovat. Vztahy s EU tak byly de facto přerušeny. V roce 2008 přenechal Fidel Castro prezidentský post svému bratrovi Raúlovi, což byl signál pro obě strany, že nová jednání mohou začít. Rada zrušila opatření, uvalená na Kubu od r. 2003. Od roku 2008 byla znovu otevřena spolupráce s ostrovním státem v Karibiku. Raúl jednal rozdílně než jeho bratr. Uvědomoval si důležitost hospodářských reforem a výhod plynoucích ze spolupráce. Ta nyní zahrnovala i rekonstrukci infrastruktury, obnovu po hurikánech, které zasáhly Kubu, a dále podporu reforem pro vyšší účinnost. Navíc se obě strany dohodly na spolupráci v oblasti výzkumu a technologií, ty představovaly 300 mil. eur zejména pro výzkumné kapacity do bio a lékařských technologií. V rámci humanitární pomoci dostala Kuba 40 mil. Eur po zpusťování hurikány Gustav, Ike a Paloma, které byly určeny i na potravinovou bezpečnost, kulturu, změnu klíma, obnovitelné zdroje a podnikový management (Buck, 2010).

Co se týká zahraničního obchodu mezi Kubou a EU, mezi lety 2007 až 2011 představoval 9,75 mld. eur. Přičemž dovoz z EU činil 7,676 mld. eur a export Kuby 2,074 mld. eur (Evropská komise, 2012). Obchodní bilance s EU je pro Kubu záporná, ovšem pro Evropskou Unii naopak poměrně pozitivní.

Tab. 4. 10: Dovoz z Kuby do EU (2011)

Produkty	Hodnota (mil. eur)
Paliva a mazivo	176
Nápoje a tabák	122
Potraviny a živá zvířata	108
Surové materiály	40
Průmyslové výrobky	16
Chemikálie a podobné produkty	4
Strojní a dopravní technika	3
Ostatní	2

Zdroj: Evropská Komise, 2012, vlastní zpracování

Co se týká dovozu z Kuby, viz Tab. 4. 10, nejdůležitější roli sehrávají paliva, nápoje a potraviny. Pro Evropskou Unii se nejedná o nijak vysoké hodnoty, spíše o doplňující obchodní vztahy.

Tab. 4. 11: Dovoz z EU na Kubu (2011)

Produkty	Hodnota (mil. eur)
Strojní a dopravní technika	540
Chemikálie a podobné produkty	271
Průmyslové výrobky	267
Potraviny a živá zvířata	224
Různé výrobní artikly	136
Paliva a mazivo	40
Nápoje a tabák	11
Surové materiály	10
Ostatní	12

Zdroj: Evropská Komise, 2012, vlastní zpracování

Export z EU na Kubu, viz Tab. 4. 11, obsahuje zejména strojní a dopravní techniku, a dále chemikálie, průmyslové výrobky a potraviny. Opět se v případě Kuby nejedná o významnou vývozní destinaci.

Vnější vztahy s Evropskou Unií, jak ukazuje předešlý vývoj, se pozitivně vyvíjely do roku 2003, kdy nastalo tzv. „Černé Jaro“ viz 1. hlavní kapitola, a došlo k okamžitému přerušení diplomatických styků na vládní úrovni. Ovšem po změně na postu prezidenta Kuby se vnější vztahy opět zlepšují a autor odhaduje mírně rostoucí trend. Největším obchodním partnerem Kuby v rámci Evropské unie je Španělsko, tudíž vztahy mezi EU a Kubou budou taktéž záviset na včasném vyřešení ekonomické krize na Pyrenejském poloostrově.

4.2.6 Vnější vztahy se Španělskem

Španělsko zastává mezi obchodními partnery Kuby jedinečné místo, převážně díky historickému a kulturnímu propojení, spojeném s objevením ostrova i několik set let dlouhé společné historie zmíněné ve 2. kapitole. V současnosti je úzké spojení opět navázáno a v jistých ohledech mnohem těsnější. Spolupráce probíhá i na nevládní úrovni, a to zejména od 90. let, kdy na Kubu začaly plynout investice od společností jako Altadis, která podniká v tabákovém průmyslu, cestovní společnost Iberia, či hotelový gigant Sol-Meliá. Zejména přerušení vztahů na vládní úrovni mezi Kubou a Evropskou Unií mezi lety 2003 a 2007 přeneslo spolupráci na úroveň neziskových organizací či některých autonomních vlád Španělska. S postupným odchodem Fidela Castra se začaly zlepšovat i vztahy na vládní úrovni, podpořené vstřícnou politikou premiéra Zapatera, kdy roku 2007, po návštěvě ministra zahraničních věcí Moratinose na Kubě, byly opět navázány bilaterální vztahy, spojené se zaměřením na ochranu lidských práv, nicméně tentokrát s mírnějším přístupem než dříve. Španělsko chce rovněž věnovat zhruba 23,5 mil. eur na spolupráci s Kubou, na projekty zaměřené infrastrukturu, životní prostředí, sociální vývoj, ekonomicko-podnikatelský sektor a další (FRIDE, 2009). V roce 2011 dosáhl objem vzájemného obchodu 818 mil. eur, což bylo o 14 % víc než rok předtím a počítá se s překročením 1 mld. eur za rok 2012. Zlepšující obchodní vztahy mezi Kubou a Španělskem názorně dokumentuje tzv. Havana International Trade Fair, FIHAV, kterého se účastnilo 130 firem ze Španělska, prezentujících výrobky a služby v oblasti energetiky, chemie, cestovního ruchu a dalších (Moonze, 2012).

Španělsko a Kuba sdílí historii de facto od konce 15. století, a proto není divu, že i po přerušení vztahů mezi EU a Kubou mezi léty 2003 a 2007 nebyl vzájemný obchod přerušen.

V posledních letech je trend vzájemného obchodu rostoucí, tudíž lze ve Španělsku vidět záchytný bod, pokud se jedná o obchod mezi Evropou a ostrovním státem v Karibiku.

4.2.7 Vnější vztahy s Brazílií

Relativně mladým, ovšem o to rychleji rostoucím společníkem Kuby se stala Brazílie. Prvním významným krokem byla spolupráce ve výzkumu a vývoji léků proti nemocem jako rakovina a cukrovka. Brazilská strana chce zejména využít technologie vysoké kvality v oblasti medicíny, kterými Kuba disponuje. Dále se zavázala k modernizaci turistického průmyslu. Rovněž chce Brazílie renovovat továrnu na nikl v Moa a spolupráci mezi firmou Petrobras a Kubou v rámci průzkumu a těžbě surové ropy v EEZ². Dále je plánována expanze sklářského průmyslu v podobě brazilské firmy Fanavid a výroba autobusů rovněž brazilské společnosti Marcopolo. Spolupráce má taktéž probíhat v oblastech zemědělství a chovu dobytka, veřejného zdraví, vědeckých výzkumných center, vzdělávání, počítačových věd, energetiky, veřejných financí, cestovního ruchu a dalších. Prioritou má být zemědělství, přičemž brazilská strana přispěje technologiemi, vybavením a moderním strojírenstvím, na které již přislíbila 200 mil. USD. Brazílie se zaměřuje na zefektivnění produkce cukrové třtiny. Příkladem je dceřiná společnost brazilské firmy Odebrecht, která s kubánskou AzCuba podepsala třináctiletý kontrakt na výstavbu továrny na zpracování cukrové třtiny v provincii Cienfuegos, zdroj neuvádí rok. Rovněž se má přestavovat přístavní lokalita 50 km západně od Havany, která bude přijímat dovoz z Brazílie a bude sídlem zahraničních i národních továren. Zmíněný megaprojekt je odhadován na 900 mil. USD, z nichž 640 mil. USD přispěje Brazilská strana, opět zdroj neuvádí rok. O toto obchodní propojení se zejména zasloužil bývalý brazilský prezident Luis Inancio Lula da Silva a jeho kubánský protějšek Raul Castro (Claro, 2012).

² EEZ: Economic exclusive zone, tedy zóna na západ od Kuby, kde se mohou vyskytovat naleziště ropy a zemního plynu

4.2.8 Vnější vztahy s Ruskou Federací

Jako poslední obchodní partner je v této práci zmíněna Ruská Federace. Již ve druhé kapitole bylo zmíněno tzv. speciální období, které nastalo na Kubě po rozpadu SSSR a následné ekonomické krizi na ostrově. Jelikož došlo k razantnímu poklesu vzájemného obchodu a Fidel Castro se s danou situací musel potýkat de facto sám, vztahy s dlouholetým partnerem byly narušeny. Během 90. let za vlády ruského prezidenta Borise Jelcina došlo k několika bilaterálním smlouvám s Kubou, jako např. tzv. the Declaration on the Principles of Relationships between the Russian Federation and the Republic of Cuba z roku 1996, která měla vyřešit tehdejší ekonomické napětí mezi oběma zeměmi pomocí definování principů spolupráce. Ovšem vztahy s Kubou nebyly pro Rusko a jeho zahraniční obchod tak významné. Ke změně došlo až v r. 2000, kdy tehdejší premiér Vladimír Putin navštívil Kubu a poskytl úvěr ve výši 50 mil. USD. Zdůraznil, že Rusko nechce šířit žádnou ideologickou agendu na Kubě a záměrem je podpořit vzájemný obchod, ze kterého bude těžit i Rusko. Mnohem významnější pak byly 4 dohody z r. 2009, které podepsal ruský ministr obrany, Igor Sečín, jež Rusku garantovaly průzkum podmořských nalezišť ropy v Mexickém zálivu (Haperskij, 2010).

Ovšem k zatím nejdůležitějšímu posunu mezi těmito zeměmi došlo v únoru letošního roku, kdy ruský premiér Dmitrij Medveděv podepsal s Raulem Castrem smlouvu o refinancování dluhu vůči Rusku, který vznikl zejména za dob Sovětského svazu a nyní činí zhruba 30 mld. USD. Kuba však nebude nucena splatit celou částku, jelikož se uvažuje o odepsání většiny z této částky, tudíž refinancování by se nakonec mělo týkat pouhých 3 mld. USD. Konkrétní podmínky způsobu refinancování zatím nebyly dohodnuty. Existují 2 různé motivy, proč se vnější vztahy mezi Kubou a Ruskem tak prohlubují. Prvním je nestálá situace ve Venezuele a dosažení určité záruky v případě možné Venezuelské destabilizace a druhým je zájem o možná naleziště podmořské ropy. V prosinci 2012 ruská ropná společnost Zarubezhneft zahájila druhou sérii průzkumných vrtů, hlouběji než v roce 2008. Pokud se jí podaří údajnou ropu najít, je oprávněná podepsat smlouvu s kubánskou státní firmou Siret na sdílenou těžbu do roku 2034. A navíc, ruská vláda spěchá s dokončením podmínek refinancování dluhu, který Kuba dluží rozlohou největšímu státu světa a ráda by vyřešila tuto situaci již v září 2013. Urychlená jednání tak mohou naznačovat, že Zarubezhneft byl v průzkumu úspěšný a Rusko si chce pojistit nalezené zásoby ropy (Butrin, 2013).

Mimo to, při únorové návštěvě Medveděva byl dohodnut i pronájem 8 ruských letounů v hodnotě 650 mil. USD (Reuters, 2013) a v dubnu tohoto roku došlo k vývoji v oblasti tepelné energie, kdy byla dohodnuta půjčka ve výši 1,2 mld. EUR, kterou Rusko poskytne Kubě na modernizaci 4 tepelných elektráren. Nově instalovaná celková kapacita by dosáhla 800 MW (Garina, 2013).

Celkově se tedy dá říct, že se Rusko v posledních letech aktivně připojuje k obchodním partnerům Kuby, kterými jsou zejména Venezuela, Čína, Brazílie, Kanada a Evropská Unie. Záměrem ruské vlády jednoznačně je spolupracovat s Kubou v rovině ekonomické, nikoli ideologické a ohromné odepsání dluhu či pronájem letounů a dohody v oblasti energetiky naznačují dlouhodobější spolupráci, která zde na této úrovni nebyla od konce SSSR.

4.3 Analýzy kubánské ekonomiky a zapojení hlavních obchodních partnerů

V rámci této části bakalářské práce si autor dovoluje využít závěrečné srovnání obchodních partnerů Kuby dle oblastí spolupráce, SWOT analýzu kubánské ekonomiky, porovnání HDP_R Kuby, Karibiku a Světa a nakonec podíl HDP_R Kuby na HDP_R Světa a Karibiku jakožto stěžejní informace pro zhodnocení zapojení Kuby do světové ekonomiky.

Tab. 4. 12: Oblasti spolupráce s obchodními partnery

Země	Oblast spolupráce
Venezuela	Ropa a energetika, lékařská pracovní síla, politické partnerství
Čína	Ropný průzkum, hotelnictví, vzdělávání, zemědělské produkty, nikl, léky, elektronika, průmyslové a textilní výrobky, spolupodnikání, biotechnologie, genetické inženýrství, zdravotnictví, mezinárodní vztahy
Brazílie	Výzkum a vývoj ve zdravotnictví, ropný průzkum, zemědělství, spolupodnikání, nikl, infrastruktura, strojírenství, vzdělávání, cestovní ruch, veřejné finance, počítačové vědy, veřejné zdraví
EU	Výzkum, bio a lékařské technologie, obnova po hurikánech a rozvojová pomoc, potravinová bezpečnost, kultura, obnovitelné zdroje, podnikový management
Kanada	Cestovní ruch, nikl, ropa a energetika, zemědělství, hotelnictví, rozvojová pomoc, vzdělávání, neziskový sektor, spolupodnikání
Španělsko	Regionální spolupráce, neziskový a soukromý sektor, infrastrukturu, životní prostředí, sociální vývoj, ropný průzkum
USA	Zemědělství, léky
Rusko	Energetika, letecký průmysl

Zdroj: Buck, 2010; Butrin, 2013; Claro, 2012; Erikson, 2005; FRIDE, 2009; Garina, 2013; Hanson, Lee, 2013; Haperskij, 2010; Hearn, 2012; Moonze, 2012; Ritter, 2010; Romero, 2010; vlastní zpracování

V Tab. 4. 12 jsou uvedeny oblasti spolupráce nejvýznamnějších obchodních partnerů Kuby. Lze porovnat např. Spojené státy, které jsou relativně pasivní oproti např. Číně, Venezuele, EU či Brazílii.

Tab. 4. 13: SWOT analýza kubánské ekonomiky

Silné stránky	Slabé stránky
Ropa a zemní plyn, Níkl, Zdravotnictví, Biotechnologie, Cestovní ruch, Cukr	Potravinová soběstačnost, Infrastruktura, Inovace, Doprava, Dvouměnový systém, Energetická neúčinnost
Příležitosti	Hrozby
Investice do zemědělství z Brazílie, Čínská ochrana Kuby na mezinárodním poli, Turismus z Kanady, Humanitní a rozvojová pomoc z EU, Investice partnerů do ropného průzkumu, ALBA	Obchodní embargo USA, Nejasná budoucnost Venezuelské vlády, Krise Eurozóny, Hurikány

Zdroj: Buck, 2010; Cereijo, 2010; Claro, 2012; Countries Quest, 2004; DeShazo, 2009; Erikson, 2005; FRIDE, 2009; Hanson, Lee, 2013; Hearn, 2012; Moonze, 2012; Ritter, 2010; Romero, 2010; Tourism-Review, 2013, vlastní zpracování

Pro praktické účely a podklad pro závěr byla využita SWOT analýza, viz Tab. 4. 13, ze které lze vysledovat současné silné a slabé stránky kubánské ekonomiky a příležitosti či hrozby, které ji z vnějšího prostředí ovlivňují. Mezi silné stránky Kuby patří zejména ropa, díky níž země úspěšně rozvíjí spolupráci např. s Čínou či Ruskem, dále zdravotnictví, na kterém spolupracuje s Venezuelou a Čínou a také cestovní ruch, příznivě ovlivněný zejména díky Kanadě. Na druhou stranu, mezi slabé stránky lze zařadit chybějící infrastrukturu či potravinovou nesoběstačnost. Kubě se nabízí příležitosti v podobě investic a úvěrů ze strany velkých obchodních partnerů, jako např. Čína, Rusko, Brazílie či Kanada a naopak hrozbou pro zemi může být nejasná budoucnost Venezuely či stále trvající krize v Evropě.

Tab. 4. 14: Obchod Kuby s obchodními partnery za rok 2011

Země	Mil. Euro	Podíl
Venezuela	3 422,4	30,5%
EU27	2 264	20,2%
Čína	1 485,6	13,2%
Kanada	925,9	8,2%
Brazílie	525,7	4,7%
USA	292,1	2,6%
Ruská Federace	128,9	1,1%
Ostatní	2 190,9	19,5%

Zdroj: Evropská Komise, 2012, vlastní zpracování

V Tab. 4. 14 lze pozorovat zahraniční obchod Kuby s největšími obchodními partnery za rok 2011, který má mimochodem v posledních letech rostoucí trend. Jako nejdůležitější partner je Venezuela, u níž se nepředpokládá oslabení této pozice po vítězství Nicolase Madura, který byl doporučen Hugo Chávezem a má podobné politické smýšlení, mimo jiné pozitivní vztah ke Kubě. Na druhém místě je Evropská Unie, která zabírá o zhruba 10 % menší podíl zahraničního obchodu kuby než Venezuela s 30,5 %. Poté následuje Čína a Kanada. Nejmenší objem a podíl zahraničního obchodu Kuby zaujímá z vybraných zemí Ruská Federace, u které se ovšem očekává nárůst v návaznosti na dohody z letošního roku. Autor předpokládá navyšování zahraničního obchodu se zmíněnými zeměmi až na USA, kde je situace nejasná kvůli již zmíněné prezidentské situaci ve Venezuele.

Tab. 4. 15: HDP_R Kuby, Karibiku a světa v mil. USD (2000-2011)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kuba	33 377,7	34 439,8	34 931,8	36 256,2	38 348,5	42 644,2
Karibik	192 601,5	195 621,5	199 046	205 190	210 035,6	219 252,7
Svět	39 809 636,2	40 559 310,4	41 427 044,3	42 580 136,5	44 284 189,0	45 849 262,5
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kuba	47 789,6	51 260,1	53 370,4	54 143,8	55 436,9	56 939,4
Karibik	229 438,1	236 386,7	239 477	238 731,5	243 200,1	246 199,1
Svět	47 733 575,3	49 657 553,6	50 342 269,3	49 281 146,1	51 263 609,3	52 667 659

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

Z Tab. 4. 15 lze odvodit rostoucí trend všech 3 území, který byl narušen roku 2009 kvůli světové finanční krizi. Ovšem HDP_R Kuby, díky vysoké uzavřenosti ekonomiky, pokračovalo v ekonomickém růstu.

Tab. 4. 16: Podíl HDP_R Kuby na HDP_R světa (Podíl 1) a HDP_R Karibiku (Podíl 2) v %

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Podíl 1	0,084	0,085	0,084	0,085	0,087	0,093
Podíl 2	17,330	17,605	17,550	17,670	18,258	19,450
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podíl 1	0,100	0,103	0,106	0,110	0,108	0,108
Podíl 2	20,829	21,685	22,286	22,680	22,795	23,127

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování

V Tab. 4. 16 lze vysledovat rostoucí podíl HDP_R Kuby na HDP_R Karibiku a světa. Jako v předešlém případě u absolutního vyjádření HDP_R, tento trend si lze vysvětlit relativně vysokou uzavřeností kubánské ekonomiky, která prochází řadou úspěšných reforem a rovněž i pozitivní situací v rámci vnějších vztahů s hlavními obchodními partnery.

Možnosti rozvoje kubánské ekonomiky a její vnější vztahy závisí zejména na vývoji následujících měsíců a let, zda-li bude potvrzen odhad společnosti Cubapetroleo v souvislosti s ropnými zásobami Kuby, a taktéž, zda-li jednání s hlavními obchodními partnery budou pokračovat pozitivním trendem posledních let. Díky tomu se budou i nadále moci rozvíjet sektory jako zdravotnictví, cestovní ruch a hlavně energetika.

5 Závěr

Kuba, jakožto ostrovní stát v Karibiku, měla již od počátků své historie determinovaný vývoj, spojený se strategickou geografickou polohou, místním klima a různorodým obyvatelstvem. Období kolonizace trvající zhruba 400 let přetvořilo ostrov a jeho obyvatele do podoby, s jakou vstupovaly do nezávislosti ve 20. století. Celá kolonizační éra determinovala jejich chování a vyhlídky v prvním století samostatné Kuby. Násilí, které bylo vůči Kubáncům používáno za dob Španělské nadvlády, se přeneslo do volebních období prvních vlád a hispánský odkaz monokulturního zemědělství předznamenával mnohé krize, které se na Kubě v minulém století odehrály. Jedna vláda střídala druhou, Spojené státy byly stále přítomny a ozbrojené revolty nesouhlasící s těmi či jinými reformami byly takřka na denním pořádku. Ovšem Kuba ukázala i pozitivní směry, byť jen krátkodobě. Např. vláda Gerarda Machada byla spojena s ohromnými hospodářskými reformami, které nastartovaly ekonomiku, stejně tak několik vládních zásahů Fidela Castra, díky nimž zdokonalil zdravotnictví, vzdělání či turistický ruch.

V neposlední řadě, Fidel zahájil úspěšné zahraniční vztahy, které, když pomineme tragické dopady 90. let, ovlivněných rozpadem SSSR, znamenaly pro novou Kubu a nového prezidenta, Raula Castra, slibný odrazový můstek, kterého ostrovní stát v současnosti stále více využívá. Spektrum zahraničních partnerů se rapidně rozšířilo a každý z nich představuje pro dnešní Kubu specifickou přidanou hodnotu. Raul Castro a jeho ekonomika dnes mohou těžit z ohromného přílivu zahraničních investic. Partnerství s Venezuelou jim zase garantuje přísun levné ropy, výměnou za lidské zdroje, zejména v oblasti medicíny. V rámci spolupráce s Čínou byly zahájeny četné projekty na vývoj biomedicíny a genetického inženýrství. Díky Brazílii se konečně mění zranitelné zemědělství na udržitelný sektor ekonomiky a společně s dalšími zahraničními partnery Kuba intenzivně pracuje na detekci a následné těžbě pravděpodobně ohromných rezerv ropy a zemního plynu na severozápad od ostrova. Právě v tom se zřejmě skrývá spící potenciál Kuby, díky němuž se, možná a s velkým přispěním zahraničních partnerů, stane Kuba středoamerickým tygrem. Zmíněné předpoklady se zdají být příliš optimistickými, nicméně jen fakt, že s Kubou tak úzce spolupracují země jako Čína, EU či Brazílie, budí určité záruky, že ostrovní stát v Karibiku bude jednou skutečně plnohodnotným členem světové ekonomiky. Vždyť jen ukazatele dovozu a vývozu za poslední roky ukazují, jak Kuba stále více exportuje a méně importuje. Hrubý národní produkt na obyvatele rovněž stoupá. Dále se na Kubě rozvíjí cestovní ruch, na který se ostrovní ekonomika začíná soustřeďovat od 90. let minulého století. Veliké zásluhy za to patří

Kanadě, která mimo tuto oblast, rovněž s Kubou spolupracuje na zpracování niklu či zdokonalování technologií pro těžbu ropy. Vývoj z posledních měsíců v rámci vnějších vztahů s Ruskem rovněž nabízí určitý potenciál v oblasti těžby ropy. Zdá se, že Spojené státy, které uvalily na Kubu obchodní embargo kvůli ochraně domácích firem, protaktizovaly a promeškaly jedinečnou příležitost vytěžit z Castrovy ekonomiky mnohem více. Celou práci, pojednávající o Kubě, její ekonomice a možnostech vývoje, snad lze zakončit jen slovy, že vybrat si nového partnera ke spolupráci, který je až za mořem či oceánem, je mnohdy více než partner, který stál u zrodu samostatné Kuby a je jí geograficky nejbliž.

Seznam použité literatury

Literatura

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. *Cuba: a country profile on sustainable energy development*. 1. vyd. Vienna: International Atomic Energy Agency, 2008. 281 s. ISBN 978-920-1017-086.

DE SHAZO, Peter. *Cuba Outlook. Raúl and beyond.* 1. vyd. Washington: Center for Strategic and International Studies, 2009. 281 s. ISBN 978-0-89206-587-5.

HEARN, Adrian, H. Journal on current chinese affairs. *China, Global Governance and Future of Cuba*. Hamburk, German Institute of Global and Area Studies, 2009. 27 s. ISSN 1868-1026.

SLEE, Chris. *Cuba: how the workers and peasants made the revolution*. 1. vyd. Chippendale: Resistance Books, 2008. 51 s. ISBN 978-1-876646-59-2.

SWEIG, Julia. *Cuba: what everyone needs to know*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2009. 304 s. ISBN 978-0-19-538380-5.

Internetové zdroje

BUCK, Karl. *Some Comments on the Relations between Cuba and the EU*. In: [Www.as.miami.edu](http://www.as.miami.edu) [online]. © 2010 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.as.miami.edu/dev/eu/papers/BuckCubaEU20EUMA10edi.pdf>

BUTRIN, Dimitri. *Why is Russia writting off billions of Cuba's debt?* In: [Www.worldcrunch.com](http://www.worldcrunch.com) [online]. © 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.worldcrunch.com/business-finance/why-is-russia-writing-off-billions-of-cuba-039-s-debt-/medvedev-castro-soviet-union-ussr-oil-offshore-drilling/c2s11038/#.UXWhuqIrM2h>

CEREIJO, Dr. Manuel, P.E. Republic of Cuba. *Power Sector Infrastructure Assesment*. In: [Ctp.iccas.miami.edu](http://ctp.iccas.miami.edu) [online]. © 2010 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://ctp.iccas.miami.edu/Appendices/Appendix_D_Power/Cereiyo_2010a.pdf

CLARO, Elsa. *Brazil-Cuba: Full steam ahead*. In: Www.havanatimes.org [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.havanatimes.org/?p=82193>

COUNTRIES QUEST. *Cuba, History*. In: Www.countriesquest.com [online]. © 2004 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://www.countriesquest.com/caribbean/cuba/history/spanish_rule/colonization.htm

DRILLING CONTRACTOR. *Cuba, experienced partners ready for deepwater responsibilities*. In: Www.drillingcontractor.org [online]. © 2011 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.drillingcontractor.org/cuba%E2%80%99s-oil-and-gas-sector-ramps-up-for-deepwater-pending-arrival-of-scarabeo-9-semisubmersible-rig-9624>

EIA. *Cuba*. In: Www.eia.gov [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CU>

ERIKSON, Daniel. *Cuba, China, Venezuela: New Developments*. In: Www.ascecuba.org [online]. © 2005 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.ascecuba.org/publications/proceedings/volume15/pdfs/erikson.pdf>

EVROPSKÁ KOMISE. *Cuba, EU bilateral trade and trade with the world*. In: Trade.ec.europa.eu [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122460.pdf

FAOSTAT. *Top production – Cuba*. In: Faostat.fao.org [online]. © 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>

FAS/USDA. *Cuba's food and agriculture situation report*. In: <http://www.fas.usda.gov> [online]. © 2008 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.fas.usda.gov/itp/cuba/cubasituation0308.pdf>

FEINSILVER, Julie. *Overview of the Cuban Health System*. In: Www.academia.edu [online]. © 2009 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1139341/Overview_of_the_Cuban_Health_System

FRIDE. *Spain and Canada's Dialogue with Cuba*. In: Www.fride.org [online]. © 2009 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: www.fride.org/download/DAB28_Dialogo_Cuba_ENG_mar09.pdf

GARINA, Anastasia. *Russia and Cuba together forever*. In: Wwv.english.pravda.ru [online]. © 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: http://english.pravda.ru/business/companies/16-04-2013/124296-russia_cuba-0/

GLOBAL SECURITY. *Cuba's Economy*. In: Wwv.globalsecurity.org [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/cuba/economy.htm>

HANSON, Stephanie a Brianna Lee. *U.S.–Cuba Relations*. In: Wwv.cfr.org [online]. © 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/cuba/us-cuba-relations/p11113>

HAPERSKIJ, Evgenij. *Cuba – Russia Now and Then*. In: Wwv.coha.org [online]. © 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.coha.org/cuba-russia-now-and-then/>

HUNT, Nigel. *The Fall of the Socialims*. In: Wwv.cubahistory.org [online]. © 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.cubahistory.org/en/the-revolutionary-years/the-fall-of-the-socialism.html>

MOONZE, Larry. *Cuba-Spain Trade to hit 1bn euro mark*. In: Wwv.postzambia.com [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://www.postzambia.com/post-read_article.php?articleId=29568

ORSI, Peter. *Cuba Health Care: Budget Cuts Threaten Sector*. In: Wwv.huffingtonpost.com [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2012/08/27/cuba-health-care_n_1832955.html

REUTERS. *Russia leases planes to Cuba, writes off Soviet debt*. In: Wwv.reuters.com [online]. © 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/02/22/us-russia-cuba-deals-idUSBRE91L04J20130222>

RITTER, Archibald, R. M. *Canada's Economic Relations with Cuba, 1990 to 2010 and Beyond*. In: Wwv.thecubaneconomy.com [online]. © 2010 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://thecubaneconomy.com/wp-content/uploads/2012/02/CFP.pdf>

ROMERO, A. Carlos. *South-South Cooperation between Venezuela and Cuba*. In: Wwv.realityofaid.org [online]. © 2010 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://www.realityofaid.org/userfiles/roareports/roareport_e48ca78931.pdf

RT. *'They want me dead!' Venezuelan president claims US murder plot.* In: Wwww.rt.com [online]. © 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://rt.com/news/venezuela-maduro-murder-plot-457/>

TAYLOR JR, Henry Louis a Linda McGlynn. *International tourism in Cuba: Can capitalism be used to save socialism?* In: Wwww.centerforurbanstudies.com [online]. © 2009 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.centerforurbanstudies.com/documents/using%20capitalism%20to%20save%20socialism.pdf>

TOURISM-REVIEW. *Cuban tourism expected to rise.* In: Wwww.tourism-review.com [online]. © 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.tourism-review.com/cuba-tourism-expecting-3m-tourists-news3533>

UNSTATS. *Economic Statistics.* In: Unstats.un.org [online]. © 2012 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/economic_main.htm

WORLD BANK. *Indicators.* In: Wwww.worldbank.org [online]. © 2013 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/>

Seznam obrázků a grafů

Obr. 4. 1: Podmořské zásoby ropy

Graf 3. 1: Míra růstu HDP_R (2000-2011)

Graf. 3. 2: Produkce cukrové třtiny (2000-2011) v MT

Seznam tabulek

Tab. 3. 1: HDP ve stálých cenách r. 2005 (2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 2: HDP_R/obyv. (2000-2011) v USD

Tab. 3. 3: Míra inflace dle IPD (2000-2011) v %

Tab. 3. 4: HNP v běžných cenách (2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 5: HNP/obyv. (2000-2011) v USD

Tab. 3. 6: Import (2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 7: Export (2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 8: Obchodní bilance (2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 9: Přímé zahraniční investice (Inward, 2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 10: Přímé zahraniční investice (Outward, 2000-2011) v mil. USD

Tab. 3. 11: Míra nezaměstnanosti (U, 2000-2011) v %

Tab. 3. 12: Ekonomika dle sektorů (2000-2011) v %

Tab. 3. 13: Produkce cukrové třtiny (2000-2011) v MT

Tab. 3. 14: Produkce zeleniny (2000-2011) v MT

Tab. 3. 15: Produkce rajčat (2000-2011) v MT

Tab. 3. 16: Produkce kravského mléka (2000-2011) v MT

Tab. 3. 17: Produkce rýže (2000-2011) v MT

Tab. 4. 1: Předpoklady predikce IAEA

Tab. 4. 2: Varianta REF (2002-2025)

Tab. 4. 3: Varianta FOS (2002-2025)

Tab. 4. 4: Varianta REN (2002-2025)

Tab. 4. 5: Varianta MIX (2002-2025)

Tab. 4. 6: Vzájemný obchod s Venezuelou

Tab. 4. 7: Import z USA (2000-2011) v mil. USD

Tab. 4. 8: Obchod se zbožím mezi Kanadou a Kubou za rok 2008

Tab. 4. 9: Počet a podíl Kanadských turistů na Kubě (1990-2009)

Tab. 4. 10: Dovoz z Kuby do EU (2011)

Tab. 4. 11: Dovoz z EU na Kubu (2011)

Tab. 4. 12: Oblasti spolupráce s obchodními partnery

Tab. 4. 13: SWOT analýza kubánské ekonomiky

Tab. 4. 14: Obchod Kuby s obchodními partnery za rok 2011

Tab. 4. 15: HDP_R Kuby, Karibiku a světa v mil. USD (2000-2011)

Tab. 4. 16: Podíl HDP_R Kuby na HDP_R světa (Podíl 1) a HDP_R Karibiku (Podíl 2) v %

Seznam zkratek

ALBA...Bolívarský svaz pro národy naší Ameriky

CAD...Kanadský dolar

EEZ...Economic exclusive zone

EU...Evropská Unie

FAO...Mezinárodní Organizace pro výživu a zemědělství

HDP...Hrubý domácí produkt

HNP...Hrubý národní důchod

IAEA...Mezinárodní Agentura pro Atomovou energii

ICP... Independent Colored Party

ICR...Independent Colored Association

IPD...Implicitní cenový deflátor

MT...metrická tuna

OAS...Organizace Amerických Států

Obr...obrázek

OSN...Organizace Spojených Národů

PRC...Kubánská Revoluční Strana

př. n. l...před naším letopočtem

Tab...tabulka

USA...Spojené státy americké

USD...Americký dolar

Prohlašuji, že,

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Jaroslav Ambrož

.....
jméno a příjmení student

Seznam příloh

Příloha 1: Srovnání volebních období 6 nejvýznamnějších prezidentů

Příloha 2: Míra růstu HDP_R (2000-2011) v %

Přílohy

Příloha 1: Srovnání volebních období 6 nejvýznamnějších prezidentů

Prezident	Klady	Zápory
Tomas Estrada Palma (1902-1906)	Smlouva o reciprocitě	Kontrola voličů, závislost na USA
Alfredo Zayas (1921-1925)	Snížení vládních výdajů a počáteční snížení byrokracie	Monokulturní zemědělství, Vyšší nezaměstnanost, Politická korupce, Ekonomická krize
Gerardo Machado (1925-1933)	Počáteční zvýšení zaměstnanosti, Kontrola produkce cukru, Ochrana domácího průmyslu, Investice do zemědělské diverzifikace	Vysoká nezaměstnanost, Policejní represe, Hladomor, Demonstrace, Zrušení ústavy
Fulgencio Batista (1940-1944)	Osvobození politických vězňů	Krvavé převzetí vlády a popravy
Fidel Castro (1976-2008)	Sociální programy pro zlepšení životních podmínek, Porevoluční redistribuce bohatství, Podpora zdravotnictví a vzdělání, Nová ústava, Členství v mezinárodních organizacích, Podpora exportu a domácí produkce, Používání amerického dolaru a rozvoj turismu, Vztahy s Venezuelou a Čínou	Obchodní embargo USA, Nukleární krize, Ekonomická, energetická a potravinová krize od 1990, Sociální nepokoje, Omezování lidských svobod
Raul Castro (2008-dnes)	Privatizace zemědělské půdy, Liberalizace trhu s nemovitostmi a auty, Snížení korupce, Podpora cestovního ruchu, Podpora energetického průmyslu	Pokračující represe odpůrců režimu, Zinscenované soudní spory

Zdroj: Countries Quest, 2004; Hanson, Lee, 2013; Hunt, 2013; Slee, 2008; Sweig, 2009, vlastní zpracování

Příloha 2: Míra růstu HDP_R (2000-2011) v %

Míra růstu HDP _R (2000-2011) v %	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	5,9	3,2	1,4	3,8	5,8	11,2
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	12,1	7,3	4,1	1,4	2,4	2,7

Zdroj: Unstats, 2013, vlastní zpracování